

๑๒. สัจจสัมมุตต

๑. สมာธิวคค

๑. สมာธิสุตต

[๑๐๗๑] สวาทถินิทานัง. สมาริ กิกฺขเว ภาเวถ, สมาริโต กิกฺขเว กิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาติ. กิณฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ? “อิทํ กุขนุ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อຍံ กุขสมุทโย”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อຍံ กุขนิโรธ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อຍံ กุขนิโรธคามินิ ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ. สมาริ กิกฺขเว ภาเวถ. สมาริโต กิกฺขเว กิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาติ.

ตสมมาติห กิกฺขเว “อิทํ กุขนุ”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ กุขสมุทโย”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ กุขนิโรธ”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ กุขนิโรธคามินิ ปฏฺิปปทา”ติ โยโค กรณีย”ติ. ปจฺมံ.

๒. ปฏฺิสลฺลานสุตต

[๑๐๗๒] ปฏฺิสลฺลานเน กิกฺขเว โยคมาปชชถ, ปฏฺิสลฺลโน กิกฺขเว กิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาติ. กิณฺจ ยถาภูตํ ปชานาติ ? “อิทํ กุขนุ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อຍံ กุขสมุทโย”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อຍံ กุขนิโรธ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ, “อຍံ กุขนิโรธคามินิ ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ. ปฏฺิสลฺลานเน กิกฺขเว โยคมาปชชถ, ปฏฺิสลฺลโน กิกฺขเว กิกฺขุ ยถาภูตํ ปชานาติ.

ตสมมาติห กิกฺขเว “อิทํ กุขนุ”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ กุขสมุทโย”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ กุขนิโรธ”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ กุขนิโรธคามินิ ปฏฺิปปทา”ติ โยโค กรณีย”ติ. ทฺุติยံ.

๓. ปจฺมกฺลปฺตตสุตต

[๑๐๗๓] เย หิ เกจฺิ กิกฺขเว อตีตมทฺุฑานํ กฺุลปฺตฺตา สฺมมา อคฺารສฺมา อนคฺารិຍํ ปฺพพชီສຸ, ສພເພ ເຕ ຈຕຸນຸນິ ອຣິຍສຈຈານິ ຍถาภูตํ อภิสมยาย. เย หิ เกจฺิ กิกฺขเว อนาคตมทฺุฑานํ กฺุลปฺตฺตา สฺมมา อคฺารສີມา อนคฺาริຍํ ปฺพพชີສຸສນฺຕີ, ສພເພ ເຕ ຈຕຸນຸນິ ອຣິຍສຈຈານິ ຍถาภูตํ อภิสมยาย. เย หิ เกจີ กิกฺขเว ເວຕຣື ກຸລປຸຕຕາ ສມມາ ອคฺารສີມາ ອນคฺาริຍํ ปฺพพชຸນຕີ, ສພເພ ເຕ ຈຕຸນຸນິ ອຣິຍສຈຈານິ ຍถาภูตํ อภิสมยาย.

กตเมສຸ ຈຕຸນຸນິ ? ທຸກຸສສ ອຣິຍສຈຈສສ ທຸກຸສມຸທຍສສ ອຣິຍສຈຈສສ ທຸກຸສນິຣອສສ ອຣິຍສຈຈສສ ທຸກຸສນິຣອຄາມິນີຍາ ປຸກຸປທາຍ ອຣິຍສຈຈສສ. ເຍ ພິ ເກຈີ ກິກຸຂເວ ອຕີຕມທຸຖານິ ກຸລປຸຕຕາ ສມມາ ອคฺารສີມາ ອນคฺาริຍํ ປຸກຸປຸຸສຸ ຯເປຯ ປຸກຸປຸຸສຸສນຕີ ຯເປຯ ປຸກຸປຸຸຸນຕີ, ສພເພ ເຕ ອີເມສຸເຍວ ຈຕຸນຸນິ ອຣິຍສຈຈານິ ຍถาภูตํ อภิสมยาย.

ตสมมาติห กิกฺขเว “อิทํ กุขนุ”ติ โยโค กรณีย โຯເປຯ “อຍံ กุขนิโรธคามินิ ปฏฺิปปทา”ติ โยโค กรณีย”ติ. ຕຕິຍံ.

๔. ทฺุติຍกฺลปฺตตສຸຕຕ

[๑๐๗๔] ເຍ ພິ ເກຈີ ກິກຸຂເວ ອຕີຕມທຸຖານິ ກຸລປຸຕຕາ ສມມາ ອคฺารສີມາ ອນคฺาริຍํ ປຸກຸປຸຸຸຕາ ຍถาภูตํ ອภิสเมສຸ, ສພເພ ເຕ ຈຕຸຕາຣີ ອຣິຍສຈຈານີ ຍถาภูตํ ອภิสเมສຸ. ເຍ ພິ ເກຈີ ກິກຸຂເວ ອນາຄຕ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนฺ”ติ โยโค กรณฺเียโย ฯเปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินิ ปฺปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺเียติ. อฏฺฐจํ.

๗. วิตกฺกสฺสุตฺต

[๑๐๗๗] มา ภิกฺขเว ปาปเก อุกฺสเล วิตกฺเก วิตกฺเกธ.³ เสยฺยถิทํ : กามวิตกฺกํ พฺยาปาท วิตกฺกํ วิหีสาวิตกฺกํ. ตํ กิสฺส เหตุ ? เนเต ภิกฺขเว วิตกฺกา อตฺถสฺสญฺหิตา, นาทิพฺรหฺมจฺริยกา, น นิพฺพิทาย น วิราคายน น นิโรธาย น อฺปสฺมาย น อภินฺถาย น สฺมฺโพธาย น นิพฺพานาย สํวตฺตนฺติ.

วิตกฺกนฺตา จ โข ตฺเมห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนฺ”ติ วิตกฺกเยยฺยาถ, “อัยํ ทุภฺชนฺ”ติ วิตกฺกเยยฺยาถ, “อัยํ ทุภฺชนิโรธ”ติ วิตกฺกเยยฺยาถ, “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินิ ปฺปฏิปทา”ติ วิตกฺกเยยฺยาถ. ตํ กิสฺส เหตุ ? เอเต ภิกฺขเว วิตกฺกา อตฺถสฺสญฺหิตา, เอเต อาทิพฺรหฺมจฺริยกา, เอเต นิพฺพิทาย วิราคายน นิโรธาย อฺปสฺมาย อภินฺถาย สฺมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตนฺติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนฺ”ติ โยโค กรณฺเียโย ฯเปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินิ ปฺปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺเียติ. สตฺตมํ.

๘. จินฺตสฺสุตฺต

[๑๐๗๘] มา ภิกฺขเว ปาปกํ อุกฺสลํ จิตฺตํ จินฺเตธ⁴ “สฺสฺสโต โลโก”ติ วา, “อสฺสฺสโต โลโก”ติ วา, “อนฺตวา โลโก”ติ วา, “อนนฺตวา โลโก”ติ วา, “ตํ ชีวํ ตํ สฺรீรฺนฺ”ติ วา, “อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สฺรீรฺนฺ”ติ วา, “โหติ ตถาคโต ปฺรมฺมรณฺา”ติ วา, “น โหติ ตถาคโต ปฺรมฺมรณฺา”ติ วา, “โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปฺรมฺมรณฺา”ติ วา, “เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปฺรมฺมรณฺา”ติ วา. ตํ กิสฺส เหตุ ? เนสา ภิกฺขเว จินฺตา อตฺถสฺสญฺหิตา, นาทิพฺรหฺมจฺริยกา, น นิพฺพิทาย น วิราคายน น นิโรธาย น อฺปสฺมาย น อภินฺถาย น สฺมฺโพธาย น นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

จินฺตนฺตา จ โข ตฺเมห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนฺ”ติ จินฺเตยฺยาถ, “อัยํ ทุภฺชนฺ”ติ จินฺเตยฺยาถ, “อัยํ ทุภฺชนิโรธ”ติ จินฺเตยฺยาถ, “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินิ ปฺปฏิปทา”ติ จินฺเตยฺยาถ. ตํ กิสฺส เหตุ ? เอสา ภิกฺขเว จินฺตา อตฺถสฺสญฺหิตา, เอสา อาทิพฺรหฺมจฺริยกา, เอสา นิพฺพิทาย วิราคายน นิโรธาย อฺปสฺมาย อภินฺถาย สฺมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนฺ”ติ โยโค กรณฺเียโย ฯเปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินิ ปฺปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺเียติ. อฏฺฐจํ.

³ อ.ม.อ. วิตกฺกเยยฺยาถ

⁴ อ.ม.อ. จินฺเตยฺยาถ

๙. วิคคาหิกกถาสุตต

[๑๐๗๙] มา ภิกขเว วิคคาหิกกถ์ กเถถ^๕ “น ตว์ อิมั ฌมมวินยั อชาชานาสี, อหิ อิมั ฌมมวินยั อชาชานามิ. กิ ตว์ อิมั ฌมมวินยั อชานิสฺสสสิ, มิจฺฉาปฏิปนฺโน ตวมสิ, อหมฺสมิ สฺมมา ปฏิปนฺโน. สหิตฺ เม, อสฺหิตนฺเต, ปุเรวจฺนียํ ปจฺฉา อวจ, ปจฺฉาวจฺนียํ ปุเร อวจ. อัจฉินฺนฺเต^๖ วิปราวตฺตํ, อารีปิโต เต วาโท, จร วาทปฺปโมกฺขาย^๗ นิคฺคหิตฺสึ, นินฺเพเจหิ วา สเจ ปโหสี”ติ. ตํ กิสฺส เหตุ ? เนสา ภิกขเว กถา อตฺถสฺสฺสฺสฺส, นาทีพฺรหฺมจฺริยกา, น นินฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปฺสมาย น อภินฺธาย น สฺมโพรธาย น นินฺพิพานาย สํวตฺตติ.

กเถนตา จ โข ตฺเมเห ภิกขเว “อิทํ ทฺกฺขณฺ”ติ กเถยยาถ, “อัยํ ทฺกฺขณฺสมฺมุทโย”ติ กเถยยาถ, “อัยํ ทฺกฺขณฺนิโรธो”ติ กเถยยาถ, “อัยํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ กเถยยาถ ๕เปฯ โยโค กรณฺนีโยติ. นวมี.

๑๐. ตีรจฺฉานกถาสุตต

[๑๐๘๐] มา ภิกขเว อเนกวิธีทํ ตีรจฺฉานกถ์ กเถถ. เสยฺยถีทํ: ราชกถ์ โจรกถ์ มหามตฺตกถ์ เสนากถ์ ภยกถ์ ยฺกฺกถ์ อนฺนกถ์ ปานกถ์ วตฺตกถ์ สยนกถ์ มาลากถ์ คนฺธกถ์ ฅาติ กถ์ ยานกถ์ คามกถ์ นิคมกถ์ นครกถ์ ชนปทกถ์ อิตฺถีกถ์ ปุริสกถ์ สุรกถ์ วิสิขากถ์ กุมฺภจฺฉานกถ์ ปุพฺพเปตกถ์ นานตฺตกถ์ โลกกฺขายิกํ สฺมฺกฺกฺขายิกํ อิตฺถิวากถ์ อิติ วา. ตํ กิสฺส เหตุ ? เนสา ภิกขเว กถา อตฺถสฺสฺสฺส, นาทีพฺรหฺมจฺริยกา, น นินฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อุปฺสมาย น อภินฺธาย น สฺมโพรธาย น นินฺพิพานาย สํวตฺตติ.

กเถนตา จ โข ตฺเมเห ภิกขเว “อิทํ ทฺกฺขณฺ”ติ กเถยยาถ, “อัยํ ทฺกฺขณฺสมฺมุทโย”ติ กเถยยาถ, “อัยํ ทฺกฺขณฺนิโรธอ”ติ กเถยยาถ, “อัยํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ กเถยยาถ. ตํ กิสฺส เหตุ ? เอสา ภิกขเว กถา อตฺถสฺสฺสฺส, เอสา อาทิพฺรหฺมจฺริยกา, เอสา นินฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อุปฺสมาย อภินฺธาย สฺมโพรธาย นินฺพิพานาย สํวตฺตติ.

ตสฺมาติห ภิกขเว “อิทํ ทฺกฺขณฺ”ติ โยโค กรณฺนีโย ๕เปฯ “อัยํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺนีโยติ. ทสมมี.

สมาริวกฺโค ปจฺโม.

ตสฺสุทฺทานํ

สมาริปฏิสฺสฺสฺส

กฺลปฺตฺตา อปเร เทว

สมณพฺรหฺมณฺวิตกฺกั^๘

จินฺตา วิคคาหิกกา กถาติ. ^๙

^๕ ฉ.ม.อ. กเถยยาถ

^๖ ฉ.ม.ส. อธิฉินฺนฺ เต

^๗ ก. ปรวาทปฺปโมกฺขาย

^๘ ฉ.ม. สมณพฺรหฺมณา วิตกฺกั

^๙ ส. กเถน จาติ

๒. ธรรมจกฏปวัตตนวคค

๑. ธรรมจกฏปวัตตนสูตร

[๑๐๘๑] เอมเม สุตฺ : เอกํ สมยํ ภควา พาราณสียํ วิหริติ อธิสปีตเน มิคทาเย. ตตร โข ภควา ปณจวคคิเย ภิกขุ อามนฺเตสิ “เทวเม ภิกขเว อนฺตา ปพฺพชิตฺเตน น เสวิตพฺพา. กตเม เทว¹⁰ ? โย จายํ กามเมสุ กามสุขลลิกานฺุโยโค ทีโน คมโม โปถุชฺชนิกो อนริโย อนตฺถสญฺหิตฺโต, โย จายํ อตฺตกิลมถานฺุโยโค ทุกฺโข อนริโย อนตฺถสญฺหิตฺโต. เอเตเต¹¹ ภิกขเว อฺโภ อนฺเต อนฺุปกมฺม มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุภรณึ ฅาณภรณึ อฺุปสมาย อภิญฺญาเย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

กตมา จ สา ภิกขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุภรณึ ฅาณภรณึ อฺุปสมาย อภิญฺญาเย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ ? อยมเว อริโย อฏฺุจฺจโก มคฺโค. เสยฺยถึ : สมมาทิจฺจ สฺมาสงฺกปโป สฺมาวาจา สฺมากมฺมนฺโต สฺมาอาชีโว สฺมาวายาโม สฺมาสติ สฺมาสมาธิ. อยํ โข สา ภิกขเว มชฺฌิมา ปฏิปทา ตถาคเตน อภิสมฺพุทฺธา จกฺขุภรณึ ฅาณภรณึ อฺุปสมาย อภิญฺญาเย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

อิทํ โข ปน ภิกขเว ทุกฺข์ อริยสจฺจํ, ชาตีปี ทุกฺขา, ชราปี ทุกฺขา, พยาธิปี ทุกฺโข, มรณมฺปิ ทุกฺข์, อปฺปิเยหิ สฺมปโยโค ทุกฺโข, ปิเยหิ วิปฺปโยโค ทุกฺโข, ยมฺปิจฺจํ น ลภติ, ตมฺปิ ทุกฺข์, สงฺขิตฺเตน ปณจฺปาทานกฺขนฺธา¹² ทุกฺขา. อิทํ โข ปน ภิกขเว ทุกฺขสมฺุทย¹³ อริยสจฺจํ, ยายํ ตณฺหา โปโนพฺภาวิกา นนฺุทิวาคสฺหคตา ตตรตฺตราภินฺุทินึ. เสยฺยถึ : กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา. อิทํ โข ปน ภิกขเว ทุกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ, โย ตสฺสา เยว ตณฺหาเย อเสสฺวิราคานิโรโธ จาโค ปฏินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย. อิทํ โข ปน ภิกขเว ทุกฺขนิโรธคามินึ ปฏิปทา อริยสจฺจํ, อยมเว อริโย อฏฺุจฺจโก มคฺโค. เสยฺยถึ : สมมาทิจฺจ ะเปยฺ สฺมาสมาธิ.

“อิทํ ทุกฺข์ อริยสจฺจนฺุ”ติ เม ภิกขเว ปฺุพฺเพ อนนฺุสฺสุเตสฺสุ ฅมฺเมสฺสุ จกฺขุ อฺุทปาติ, ฅาณํ อฺุทปาติ, ปณฺญา อฺุทปาติ, วิชฺชา อฺุทปาติ, อาโลโก อฺุทปาติ. “ตํ โข ปนินฺทํ ทุกฺข์ อริยสจฺจํ ปริณฺเวยยนฺุ”ติ เม ภิกขเว ปฺุพฺเพ ะเปยฺ อฺุทปาติ. “ตํ โข ปนินฺทํ ทุกฺข์ อริยสจฺจํ ปริณฺเวยยตณฺุ”ติ เม ภิกขเว ปฺุพฺเพ อนนฺุสฺสุเตสฺสุ ฅมฺเมสฺสุ จกฺขุ อฺุทปาติ, ฅาณํ อฺุทปาติ, ปณฺญา อฺุทปาติ, วิชฺชา อฺุทปาติ, อาโลโก อฺุทปาติ.

“อิทํ ทุกฺขสมฺุทย อริยสจฺจนฺุ”ติ เม ภิกขเว ปฺุพฺเพ อนนฺุสฺสุเตสฺสุ ฅมฺเมสฺสุ จกฺขุ อฺุทปาติ, ฅาณํ อฺุทปาติ, ปณฺญา อฺุทปาติ, วิชฺชา อฺุทปาติ, อาโลโก อฺุทปาติ. “ตํ โข ปนินฺทํ ทุกฺขสมฺุทย อริยสจฺจํ ปหาตพฺพนฺุ”ติ เม ภิกขเว ปฺุพฺเพ ะเปยฺ อฺุทปาติ. “ตํ โข ปนินฺทํ ทุกฺขสมฺุทย อริยสจฺจํ ปนินฺนฺุ”ติ

¹⁰ ส. อิทํ ปททวยํ น ทิสฺสติ

¹¹ อ.ม. เอเต โข

¹² อ. ปณจฺปาทานกฺขนฺธาปี

¹³ อ.ม. ทุกฺขสมฺุทยํ เอมฺุปริปี

เม ภิกขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ฐมฺเมสฺส จกฺขุํ อุตฺปาติ, ฅาณํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ.

“อิทํ ทฺกฺขณฺนิโรโธ อริยสจฺจนุ”ติ เม ภิกขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ฐมฺเมสฺส จกฺขุํ อุตฺปาติ, ฅาณํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ. “ตํ โข ปณฺิทํ ทฺกฺขณฺนิโรโธ อริยสจฺจํ สจฺจิกาทพฺพนุ”ติ เม ภิกขเว ปุพฺเพ ฅเปฯ ฐมฺเมสฺส อุตฺปาติ. “ตํ โข ปณฺิทํ ทฺกฺขณฺนิโรโธ อริยสจฺจํ สจฺจิกตฺนุ”ติ เม ภิกขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ฐมฺเมสฺส จกฺขุํ อุตฺปาติ, ฅาณํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ.

“อิทํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินิํ ปฏฺิปปทา อริยสจฺจนุ”ติ เม ภิกขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ฐมฺเมสฺส จกฺขุํ อุตฺปาติ, ฅาณํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ. “ตํ โข ปณฺิทํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินิํ ปฏฺิปปทา อริยสจฺจํ ภาเวตพฺพนุ”ติ เม ภิกขเว ปุพฺเพ ฅเปฯ อุตฺปาติ. “ตํ โข ปณฺิทํ ทฺกฺขณฺนิโรธคามินิํ ปฏฺิปปทา อริยสจฺจํ ภาวิตฺนุ”ติ เม ภิกขเว ปุพฺเพ อนนฺตฺตฺเตสฺส ฐมฺเมสฺส จกฺขุํ อุตฺปาติ, ฅาณํ อุตฺปาติ, ปญฺญา อุตฺปาติ, วิชฺชา อุตฺปาติ, อาโลโก อุตฺปาติ.

ยาวกัฏฺเฐจ เม ภิกขเว อิมฺเสสฺส จตฺตฺส อริยสจฺเจสฺส เหวฺนฺติปริวฏฺเฐทฺวาทสากาโร ยถาภูตํ ฅาณทสฺสนํ น สุวิสุทฺธํ อโหสิ, เหว ตาวาหํ ภิกขเว สเทเวเก โลเก สมารเก สพฺพหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณฺิยา ปชาย สเทวมนฺตฺสาย อนฺตฺตรํ สฺมมาสมฺโพธิํ อภิสมฺพุทฺโธ¹⁴ ปจฺจณฺเภาสิ.

ยโต จ โข เม ภิกขเว อิมฺเสสฺส จตฺตฺส อริยสจฺเจสฺส เหวฺนฺติปริวฏฺเฐทฺวาทสากาโร ยถาภูตํ ฅาณทสฺสนํ สุวิสุทฺธํ อโหสิ, ฅถาหํ ภิกขเว สเทเวเก โลเก สมารเก สพฺพหฺมเก สสฺสมณพฺราหฺมณฺิยา ปชาย สเทวมนฺตฺสาย อนฺตฺตรํ สฺมมาสมฺโพธิํ อภิสมฺพุทฺโธ ปจฺจณฺเภาสิ, ฅาณณฺเฆ ปน เม ทสฺสนํ อุตฺปาติ, “อฺกฺุปฺปา เม วิมฺุตฺติ,¹⁵ อฺยมนฺติมา ชาติ, นตฺถิทาณิ ปฺนพฺภาโว”ติ. อิทมฺโวจ ภควา อตฺตมฺนา ปญฺจวคฺคิยา ภิกฺขุ ภควโต ภาสิตํ อภินนฺทฺนฺติ.

อิมฺสมฺิณฺเฆ ปน เวยฺยากรณฺสมฺิ ภณฺเณมาเน อายสมฺโต โกณฺทณฺเณสฺส วิรชฺชํ วิตมลํ ฅมฺมจกฺขุํ อุตฺปาติ “ยงฺกิลฺลิจิ สฺมฺทยฅมฺมํ, สพฺพนฺตํ นิโรธฅมฺมนุ”ติ.

ปวตฺติเต จ¹⁶ ภควตา ฅมฺมจกฺเก ภูมฺมา เทวา สทฺทมฺนฺตฺสวาเวสฺสุ “เอตํ ภควตา พาราณสฺยํ อธิสฺปิตเน มิคทาเย อนฺตฺตรํ ฅมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ อปฺปฏิวตฺติยํ สฺมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เทเวณ วา มาเรณ วา พฺรหฺมฺณา วา เกนฺจि วา โลกสฺมินุ”ติ. ภูมฺมานํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา จาตฺมฺมหาธาสิกา เทวา สทฺทมฺนฺตฺสวาเวสฺสุ “เอตํ ภควตา พาราณสฺยํ อธิสฺปิตเน มิคทาเย อนฺตฺตรํ ฅมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ อปฺปฏิวตฺติยํ สฺมเณน วา พฺราหฺมเณน วา เทเวณ วา มาเรณ วา พฺรหฺมฺณา วา เกนฺจิ วา โลกสฺมินุ”ติ. จาตฺมฺมหาธาสิกาณํ เทวานํ สทฺทํ สุตฺวา ตาวตฺีสา เทวา ฅเปฯ ยามา เทวา ฅเปฯ ตฺุสิตา เทวา ฅเปฯ นิมฺมานรฺตี เทวา ฅเปฯ ปฺรณิมนฺติวสวตฺตี เทวา ฅเปฯ พฺรหฺมกาเยกา เทวา สทฺทมฺนฺตฺสวาเวสฺสุ “เอตํ ภควตา พาราณสฺยํ อธิสฺปิตเน มิคทาเย อนฺตฺตรํ ฅมฺมจกฺกํ ปวตฺติตํ

¹⁴ อ.ม. อภิสมพุทฺโธติ

¹⁵ ส.อ. เจโตวิมฺุตฺติ

¹⁶ อ.ม. จ ปน

อปปฏิวตติยัม สมณเณ วา พุราหฺมเณน วา เทเวณ วา มาเรณ วา พุรหฺมูนา วา เกนจิ วา โลกสมินฺ”ติ.

อิตฺติห เตณ ชเณน เตณ มุหฺตเตณ ยาว พุรหฺมโลกา สทฺโท อพฺภุคฺคจฺฉิ, อยณจ ทสสหฺสฺสึ โลกธาตฺ สงฺกมฺปี สมฺปกมฺปี สมฺปเวธิ, อปฺปมาเณ จ อฺพฺาโร โอบาโส โลกเ ปาตุโรหฺสิ อติกกมฺเมว¹⁷ เทวานํ เทวานุภาวนฺติ.

อถ โข ภควา อฺทานํ¹⁸ อฺทานฺสิ “อณฺวาสึ วต โภ โภณฺทณฺโณ, อณฺวาสึ วต โภ โภณฺทณฺโณ”ติ. อิตฺติ หิํ อายสมฺโต โภณฺทณฺณสฺส “อณฺวาสึโภณฺทณฺโณ” เตวว นามํ อโหสิตี. ปจฺม.

๒. ตถาคตฺสฺตํ

[๑๐๘๒] “อิํ ทฺกฺขํ อริยสจฺจนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ. “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขํ อริยสจฺจํ ปริณฺเวยยณฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ ๔เปฯ อฺทปาติ. “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขํ อริยสจฺจํ ปริณฺเวยยณฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ.

“อิํ ทฺกฺขสมฺมทโย อริยสจฺจนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ. “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขสมฺมทโย อริยสจฺจํ ปหาตพฺพนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ ๔เปฯ อฺทปาติ, “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขสมฺมทโย อริยสจฺจํ ปหฺินนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ.

“อิํ ทฺกฺขนิโรโธ อริยสจฺจนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ. “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ สจฺฉิกาทพฺพนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ ๔เปฯ อฺทปาติ, “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ สจฺฉิกตฺนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ.

“อิํ ทฺกฺขนิโรธคามินิํ ปฺฏิปทา อริยสจฺจนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ, “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขนิโรธคามินิํ ปฺฏิปทา อริยสจฺจํ ภาเวตพฺพนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ ๔เปฯ อฺทปาติ, “ตํ โข ปนฺิํ ทฺกฺขนิโรธคามินิํ ปฺฏิปทา อริยสจฺจํ ภาวิตฺนฺ”ติ ภิกฺขเว ตถาคตานํ ปุพฺเพ อนนฺุสฺสฺเตสฺส ฌมฺเมสฺส จกฺขุํ อฺทปาติ, ฌาณํ อฺทปาติ, ปณฺณา อฺทปาติ, วิชฺชา อฺทปาติ, อาโลโก อฺทปาติ. ทฺติยํ.

¹⁷ อ.ม.ส. อติกกมฺม

¹⁸ อ.ม. อิมํ อฺทานํ

๓. ขนฺธสุตฺต

[๑๐๘๓] จตตาริมาณี ภิกฺขเว อริยสจฺจานิ. กตมานิ จตตาริ ? ทุภฺชํ อริยสจฺจํ ทุภฺชสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรโธ อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชํ อริยสจฺจํ ? “ปญฺจปาทานกฺขนฺธา”ติสฺส วจฺนียํ. กตเม ปญฺจ^{๑๙} ? รุပ္ฺปาทานกฺขนฺโธ ๕เปฯ วิญฺญาณฺฐปาทานกฺขนฺโธ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชํ อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ? ยายํ ตณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิวราคสฺสหคฺคา ตตฺตรตฺตราภินนฺทินิ. เสยฺยถิทํ : กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชสมุทฺทโย อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรโธ อริยสจฺจํ ? โย ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อเสสฺสวिरาคนิโรโธ จาโค ปฏฺฐินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรโธ อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา อริยสจฺจํ ? อยเมว อริโย อญฺจจฺคิโก มคฺโค. เสยฺยถิทํ : สมฺมาทิฏฺฐิ ๕เปฯ สมฺมาสมฺมาธิ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา อริยสจฺจํ. อิมานิ ไช ภิกฺขเว จตตาริ อริยสจฺจานิ.

ตสฺมาตีห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนุ”ติ โยโค กรณฺเีย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา”ติ โยโค กรณฺเียติ. ตติยํ.

๔. อชฺฌตฺติกายตฺนสุตฺต

[๑๐๘๔] จตตาริมาณี ภิกฺขเว อริยสจฺจานิ. กตมานิ จตตาริ ? ทุภฺชํ อริยสจฺจํ ทุภฺชสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรโธ อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชํ อริยสจฺจํ ? “อ อชฺฌตฺติกานิ อายตฺนานิ”ติสฺส วจฺนียํ. กตมานิ อ ? จกฺขายตฺนํ ๕เปฯ มฺนายตฺนํ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชํ อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชสมุทฺทโย อริยสจฺจํ ? ยายํ ตณฺหา โปโนพฺภวิกา นนฺทิวราคสฺสหคฺคา ตตฺตรตฺตราภินนฺทินิ. เสยฺยถิทํ : กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชสมุทฺทโย อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรโธ อริยสจฺจํ ? โย ตสฺสาเยว ตณฺหาเยว อเสสฺสวिरาคนิโรโธ จาโค ปฏฺฐินิสฺสคฺโค มุตฺติ อนาลโย. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรโธ อริยสจฺจํ.

กตมญฺจ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา อริยสจฺจํ ? อยเมว อริโย อญฺจจฺคิโก มคฺโค. เสยฺยถิทํ : สมฺมาทิฏฺฐิ ๕เปฯ สมฺมาสมฺมาธิ. อิทํ วุจฺจติ ภิกฺขเว ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา อริยสจฺจํ. อิมานิ ไช ภิกฺขเว จตตาริ อริยสจฺจานิ.

ตสฺมาตีห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนุ”ติ โยโค กรณฺเีย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏฺฐิปทา”ติ โยโค กรณฺเีย”ติ. จตฺตถํ.

^{๑๙} อ.ม. เสยฺยถิทํ :

๕. ปฐมธารณสูตร

[๑๐๘๕] “ธำเรณ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว มยา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี”ติ เอวํ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อหํ โข ภนฺเต ธำเรมิ ภควตา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี”ติ. “ยถากถํ ปน ตวํ ภิกฺขุ ธำเรสิ มยา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี”ติ. “ทุกฺขํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ปจฺมํ อริยสจฺจํ เทสิตํ ธำเรมิ, ทุกฺขสมฺมทฺยํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ทฺติยํ อริยสจฺจํ เทสิตํ ธำเรมิ, ทุกฺขนิโรธํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ตฺติยํ อริยสจฺจํ เทสิตํ ธำเรมิ, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา จตฺตถํ อริยสจฺจํ เทสิตํ ธำเรมิ. เอวํ ชฺวาทํ ภนฺเต ธำเรมิ ภควตา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี”ติ.

“สาธุ สาธุ ภิกฺขุ, สาธุ โข ตวํ ภิกฺขุ ธำเรสิ มยา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานิ. ทุกฺขํ โข ภิกฺขุ มยา ปจฺมํ อริยสจฺจํ เทสิตํ, ตถา นํ ธำเรหิ, ทุกฺขสมฺมทฺโย โข ภิกฺขุ มยา ทฺติยํ อริยสจฺจํ เทสิตํ, ตถา นํ ธำเรหิ, ทุกฺขนิโรธํ โข ภิกฺขุ มยา ตฺติยํ อริยสจฺจํ เทสิตํ, ตถา นํ ธำเรหิ, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทา โข ภิกฺขุ มยา จตฺตถํ อริยสจฺจํ เทสิตํ, ตถา นํ ธำเรหิ. เอวํ โข ภิกฺขุ ธำเรหิ มยา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี”ติ.

ตสมฺมาติห ภิกฺขุ “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. ปญฺจมํ.

๖. ทุตติยธารณสูตร

[๑๐๘๖] “ธำเรณ โน ตุมฺเห ภิกฺขเว มยา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี”ติ. เอวํ วุตฺเต อญฺญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อหํ โข ภนฺเต ธำเรมิ ‘ภควตา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี’ติ. “ยถากถํ ปน ตวํ ภิกฺขุ ธำเรสิ ‘มยา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี’ติ.

ทุกฺขํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ปจฺมํ อริยสจฺจํ เทสิตํ ธำเรมิ. โย หิ โภจิ ภนฺเต สมฺโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวํ วทฺเยย “เนตํ ทุกฺขํ ปจฺมํ อริยสจฺจํ, ยํ สมฺเณน โคตเมน เทสิตํ, อหเมตํ ทุกฺขํ ปจฺมํ อริยสจฺจํ ปจฺจกฺขาย อญฺญํ ทุกฺขํ ปจฺมํ อริยสจฺจํ ปญฺญเปสฺสามี”ติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. ทุกฺขสมฺมทฺยํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา ๕เปฯ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทํ ชฺวาทํ ภนฺเต ภควตา จตฺตถํ อริยสจฺจํ เทสิตํ ธำเรมิ. โย หิ โภจิ ภนฺเต สมฺโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวํ วทฺเยย “เนตํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทา จตฺตถํ อริยสจฺจํ, ยํ สมฺเณน โคตเมน เทสิตํ, อหเมตํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทํ จตฺตถํ อริยสจฺจํ ปจฺจกฺขาย อญฺญํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทํ จตฺตถํ อริยสจฺจํ ปญฺญเปสฺสามี”ติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. เอวํ ชฺวาทํ ภนฺเต ธำเรมิ ภควตา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานี”ติ.

สาธุ สาธุ ภิกฺขุ, สาธุ โข ตวํ ภิกฺขุ ธำเรสิ มยา จตฺตาริ อริยสจฺจานิ เทสิตานิ. ทุกฺขํ โข ภิกฺขุ มยา ปจฺมํ อริยสจฺจํ เทสิตํ, ตถา นํ ธำเรหิ, โย หิ โภจิ ภิกฺขุ สมฺโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวํ วทฺเยย “เนตํ ทุกฺขํ ปจฺมํ อริยสจฺจํ, ยํ สมฺเณน โคตเมน เทสิตํ, อหเมตํ ทุกฺขํ ปจฺมํ อริยสจฺจํ ปจฺจกฺขาย อญฺญํ ทุกฺขํ ปจฺมํ อริยสจฺจํ ปญฺญเปสฺสามี”ติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. ทุกฺขสมฺมทฺโย โข ภิกฺขุ ๕เปฯ ทุกฺขนิโรธํ โข ภิกฺขุ ๕เปฯ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทา โข ภิกฺขุ มยา จตฺตถํ อริยสจฺจํ เทสิตํ, ตถา นํ ธำเรหิ. โย หิ โภจิ ภิกฺขุ สมฺโณ วา พฺราหฺมโณ วา เอวํ วทฺเยย “เนตํ ทุกฺขนิโรธคามินี

ปฏิบัติ จตุตถ์ อริยสัจจ์, ยัม สมณณ โคตเมน เทสิตัม, อหเมตัม ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทํ จตุตถ์ อริยสัจจ์ ปจฺจกฺขาย อญฺญํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทํ จตุตถ์ อริยสัจจ์ ปญฺญเปสฺสามิ”ติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. เอวํ โข ตวํ ภิกฺขุ ธาเรหิ “มยา จตตาริ อริยสัจฺจานิ เทสิตานี”ติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขุ “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณียเ ยเปฯ “อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. อญฺ्ञํ.

๗. อวิชาสูตต

[๑๐๘๗] เอกมฺนุตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “อวิชา อวิชา”ติ ฆนฺเต วุจฺจติ. กตมา นุ โข ฆนฺเต อวิชา ? กิตตาวตฺตา จ อวิชาคโต โหตี”ติ. ยัม โข ภิกฺขุ ทุกฺเช อญฺญาณํ, ทุกฺขสมุทฺเย อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรเ อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินียา ปฏิปทาย อญฺญาณํ. อัยํ วุจฺจติ ภิกฺขุ อวิชา, เอตตาวตฺตา จ อวิชาคโต โหตีติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขุ “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณียเ ยเปฯ “อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. สตตมํ.

๘. วิชาสูตต

[๑๐๘๘] อถ โข อญฺญตโร ภิกฺขุ, เยน ภควา, เตนุปลสงฺกมิ, อุปลสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนุตํ นิสีทิ, เอกมฺนุตํ นิสินฺโน โข โส ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “วิชา วิชา”ติ ฆนฺเต วุจฺจติ. กตมา นุ โข ฆนฺเต วิชา ? กิตตาวตฺตา จ วิชาคโต โหตี”ติ. ยัม โข ภิกฺขุ ทุกฺเช ญาณํ, ทุกฺขสมุทฺเย ญาณํ, ทุกฺขนิโรเ ญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินียา ปฏิปทาย ญาณํ. อัยํ วุจฺจติ ภิกฺขุ วิชา, เอตตาวตฺตา จ วิชาคโต โหตีติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขุ “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณียเ ยเปฯ “อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. อญฺ्ञมํ.

๙. สงกาสนสูตต

[๑๐๘๙] “อิทํ ทุกฺขํ อริยสัจฺจนุ”ติ ภิกฺขเว มยา ปญฺญตฺตํ, ตตถ อปริมาณา วณฺณา อปริมาณา พุญฺชฺชา อปริมาณา สงกาสนา อิติปิทํ ทุกฺขํ อริยสัจฺจนุ”ติ. “อิทํ ทุกฺขสมุทฺโย อริยสัจฺจนุ”ติ ภิกฺขเว ยเปฯ “อิทํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสัจฺจนุ”ติ ภิกฺขเว มยา ปญฺญตฺตํ, ตตถ อปริมาณา วณฺณา อปริมาณา พุญฺชฺชา อปริมาณา สงกาสนา อิติปิทํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา อริยสัจฺจนุติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณียเ ยเปฯ “อัยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. นวมํ.

๑๐. ตถสฺสุตต

[๑๐๙๐] จตตาริมาณี ภิกฺขเว ตถาณี อวิตถาณี²⁰ อนนฺนถาณี. กตมาณี จตตาริ ? “อิทํ
ทุกฺขนุ”ติ ภิกฺขเว ตถเมตํ อวิตถเมตํ อนนฺนถเมตํ, “อຍံ ทุกฺขสมฺพุทธโย”ติ ตถเมตํ อวิตถเมตํ
อนนฺนถเมตํ, “อຍံ ทุกฺขนิโรธ”ติ ตถเมตํ อวิตถเมตํ อนนฺนถเมตํ, “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินี
ปฺปฏิปทา”ติ ตถเมตํ อวิตถเมตํ อนนฺนถเมตํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตตาริ ตถาณี อวิตถาณี
อนนฺนถาณี.

ตสฺสมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณียโย ๗เปฯ “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฺปฏิปทา”ติ
โยโค กรณียโยติ. ทสมํ.

ธมฺมจกฺกปฺปวตฺตนวคฺโค พุติโย.

ตสฺสทุทานํ

ธมฺมจกฺกํ ตถาคตํ

ชนฺธา อายตเนน ๑

ธารณา ๑ เทว อวิชฺชา

วิชฺชา สงฺกาสนา ตถาติ.

๓. โภคฺคิคา มวคฺค

๑. ปจฺมโภคฺคิคา มสฺสุตต

[๑๐๙๑] เอกํ สมยํ ภควา วชฺชีสุ วิหริติ โภคฺคิคาเม. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ
“จตฺตุนนํ ภิกฺขเว อริยสจฺจจันํ อนนฺนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ที่สมฺมทุทานํ สนนฺธาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว
ตฺตุมหากถฺยจ. กตเมสํ จตฺตุนนํ ? ทุกฺขสฺส ภิกฺขเว อริยสจฺจสฺส อนนฺนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ที่สม
มทุทานํ สนนฺธาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตฺตุมหากถฺยจ, ทุกฺขสมฺพุทธสฺส อริยสจฺจสฺส ๗เปฯ ทุกฺขนิโรธสฺส
อริยสจฺจสฺส ๗เปฯ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฺปฏิปทาย อริยสจฺจสฺส อนนฺนุโพธา อปฺปฏิเวธา เอวมิทํ ที่สม
มทุทานํ สนนฺธาวิตํ สํสริตํ มมญฺเจว ตฺตุมหากถฺยจ. ตยิทํ ภิกฺขเว ทุกฺขํ อริยสจฺจํ อนฺนุพุทฺธํ ปฺปฏิวิทฺธํ,
ทุกฺขสมฺพุทธโย อริยสจฺจํ อนฺนุพุทฺธํ ปฺปฏิวิทฺธํ, ทุกฺขนิโรธอริยสจฺจํ อนฺนุพุทฺธํ ปฺปฏิวิทฺธํ, ทุกฺขนิโรธคามินี
ปฺปฏิปทา อริยสจฺจํ อนฺนุพุทฺธํ ปฺปฏิวิทฺธํ. อจฺจฉินฺนา ภวตถฺนหา, ชีณา ภวเนตฺติ, นตฺถิทาณี ปฺปนพฺภาโว”ติ.
อิทมวโจ ภควา, อิทํ วตฺวาน สฺสคโต, อถาปรี เอตทวโจ สตถา

จตฺตุนนํ อริยสจฺจจันํ

ยถาภูตมทสฺสสนา

สํสริตํ²¹ ที่สมฺมทุทานํ

ตาสุ ตาเสวว ชาติสุ.

ยานิ²² เอตานิ ทิฏฺฐจานิ

ภวเนตฺติ สฺมุตตา

อจฺจฉินฺนํ มฺมัลํ ทุกฺขสฺส

นตฺถิทาณี ปฺปนพฺภาโวติ. ปจฺมํ.

²⁰ สී. อวิตถาณี ๗

²¹ ฉ.ม.สී.อิ. สํสริตํ

²² ฉ.ม.สී. ตาณี

๒. ทุตียโกฏฐิตามสูตร

[๑๐๙๒] เย หิ เกจิ ภิกขเว สมณา วา พราหมณา วา “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ, “อຍံ ทุกฺขสมุทฺทโย”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ, “อຍံ ทุกฺขนิโรဇ်”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ, “อຍံ ทุกฺขนิโรဇ်ဇာမိနီ ပုဂ္ဂိပုဏ္ဏာ”ติ ยถာภูတံ နပုဏ္ဏာနုတိ. န မေတေ ဂိက္ခဝေ စမဏာ ဘာ ပရာမဏာ ဘာ စမဏေဓု ဘာ စမဏဓမ္မတာ ပရာမဏေဓု ဘာ ပရာမဏဓမ္မတာ, န ခ ပဏေတေ အာယဓမ္မနုတေ ဓာမဏဏတုတံ ဘာ ပရာမဏဏတုတံ ဘာ ဖိဂ္ဂုဇေ ဝဏ္ဏေ ဓယံ ဝဂ္ဂိဏဏာ ဓဇဇိကတုဘာ ဝုပဓမ္မပုဏ္ဏာ ဝိဟာနုတိ.

เย ခ ဗ္ဗိ ဂေခိ ဂိက္ခဝေ စမဏာ ဘာ ပရာမဏာ ဘာ “อิทํ ทุกฺขနု”ติ ยถာภูတံ ပုဏ္ဏာနုတိ, “อຍံ တုက္ခဏ္ဍယေ”ติ ยถာภูတံ ပုဏ္ဏာနုတိ, “อຍံ တုက္ခနိဝေဇ်”ติ ยถာภูတံ ပုဏ္ဏာနုတိ, “อຍံ တုက္ခနိဝေဇ်ဇာမိနီ ပုဂ္ဂိပုဏ္ဏာ”ติ ยถာภูတံ ပုဏ္ဏာနုတိ. တေ ဗ္ဗိ မေ ဂိက္ခဝေ စမဏာ ဘာ ပရာမဏာ ဘာ စမဏေဓု ဇေဝ စမဏဓမ္မတာ ပရာမဏေဓု ခ ပရာမဏဓမ္မတာ, တေ ခ ပဏာယဓမ္မနုတေ ဓာမဏဏတုတုဇေဝ ပရာမဏဏတုတုဇေဝ ဖိဂ္ဂုဇေ ဝဏ္ဏေ ဓယံ ဝဂ္ဂိဏဏာ ဓဇဇိကတုဘာ ဝုပဓမ္မပုဏ္ဏာ ဝိဟာနုတိတိ.

อิทမวโจ ภคฺวา, อิทံ ဝတုဘာ ဓုတုတေ, ဝဂ္ဂာပိဝိ ဝေတဖိဝေ ဓတုတေ	
ယေ တုက္ခံ နပုဏ္ဏာနုတိ	ဝဂ္ဂေ တုက္ခဏ္ဍယေ စမ္မာဝိ
ယတုဇ ဓပုပုဏ္ဏေ တုက္ခံ	ဝေဓေဓံ ဝုပုဏ္ဏဏတိ.
တုဇေ မကုဏ် န နာနုတိ	တုက္ခဏ္ဍပုဏ္ဏာနုတိ
ဇေတိဝိမုတုတိနိဏာ တေ	ဝဂ္ဂေ ပုဏ္ဏာနုတိ
ဝဂ္ဂာပုဏ္ဏာ တေ ဝဂ္ဂတဂ္ဂိယာယ	တေ ဝေ နာတိဇ္ဇာပုဏ္ဏာ.
ယေ ခ တုက္ခံ ပုဏ္ဏာနုတိ	ဝဂ္ဂေ တုက္ခဏ္ဍယေ စမ္မာဝိ
ယတုဇ ဓပုပုဏ္ဏေ တုက္ခံ	ဝေဓေဓံ ဝုပုဏ္ဏဏတိ.
တုဇေ မကုဏ် ပုဏ္ဏာနုတိ	တုက္ခဏ္ဍပုဏ္ဏာနုတိ
ဇေတိဝိမုတုတိစမ္မာပုဏ္ဏာ	ဝဂ္ဂေ ပုဏ္ဏာနုတိ
ပုဏ္ဏာ တေ ဝဂ္ဂတဂ္ဂိယာယ န တေ နာတိဇ္ဇာပုဏ္ဏာ.	တုတိယံ.

๓. สมมาสมพุทฺธสูตร

[๑๐๙๓] ဓာဝတုဂ္ဂိနိဏာနံ. ဇတုတဂ္ဂိဏာနံ ဂိက္ခဝေ ဝဂ္ဂိဇဇဇာနိ. ကတမာနိ ဇတုတဂ္ဂိ. တုက္ခံ ဝဂ္ဂိဇဇဇာ နပုဏ္ဏာ တုက္ခနိဝေဇ်ဇာမိနီ ပုဂ္ဂိပုဏ္ဏာ ဝဂ္ဂိဇဇဇာ ဝိမာနိ ဗ္ဗိ ဂိက္ခဝေ ဇတုတဂ္ဂိ ဝဂ္ဂိဇဇဇာနိ. ဝိမေဓံ ဗ္ဗိ ဂိက္ခဝေ ဇတုနုဏ် ဝဂ္ဂိဇဇဇာနံ ယထာပုဏ္ဏာ ဝဂ္ဂိဇဇဇာပုဏ္ဏာ တုဇာကုတိ “ဝဂ္ဂံ စမ္မာစမ္မပုဏ္ဏာ”တိ ဝုဇဇတိ.

“တုဇဇာတိဟ ဂိက္ခဝေ “อิทံ တုက္ခနု”တိ ဝိဇ္ဇာ ကရဏိယေဗ္ဗေ “อຍံ တုက္ခနိဝေဇ်ဇာမိနီ ပုဂ္ဂိပုဏ္ဏာ”တိ ဝိဇ္ဇာ ကရဏိယေ”တိ. တုတိယံ.

๔. อรหันตสูตร

[๑๐๙๔] สาวตถินิทานํ. เย หิ เกจิกิณฑเว อตีตมทธานํ อรหันโต สมนาสมพุทฺธา ยถา ภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺส, สพุเพ เต จตตาริ อริยสจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺส. เยปิ หิ²³ เกจิกิณฑเว อนาคตมทธานํ อรหันโต สมนาสมพุทฺธา ยถาภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺสนฺติ, สพุเพ เต จตตาริ อริยสจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺสนฺติ. เยปิ หิ เกจิกิณฑเว เอตฺรหิ อรหันโต สมนาสมพุทฺธา ยถาภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺสนฺติ, สพุเพ เต จตตาริ อริยสจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺสนฺติ.

กตมานิ จตตาริ ? ทุกฺขํ อริยสจฺจํ ทุกฺขสมุทฺทํ อริยสจฺจํ ทุกฺขนิโรโธ อริยสจฺจํ ทุกฺขนิโรธ คามินิ ปฏิปทา อริยสจฺจํ. เยปิ หิ เกจิกิณฑเว อตีตมทธานํ อรหันโต สมนาสมพุทฺธา ยถาภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺส ฯเยฯ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺสนฺติ ฯเยฯ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺสนฺติ, สพุเพ เต อิมานิ จตตาริ อริยสจฺจานิ ยถาภูตํ อภิสมพุทฺธมฺหิสฺสนฺติ.

ตสฺมาตฺติห กิณฑเว “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณฺนํ โย ฯเยฯ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺนํ โยติ. จตฺตถํ.

๕. อาสวักขยสูตร

[๑๐๙๕] ชานโตหํ กิณฑเว ปสฺสโต อาสวานํ ขโย วทามิ, โน อชานโต อปสฺสโต. กิณฑเว กิณฑเว ชานโต ก็²⁴ ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ ? “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ กิณฑเว ชานโต ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ, “อโย ทุกฺขสมุทฺทโย”ติ ชานโต ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ, “อโย ทุกฺขนิโรโธ”ติ ชานโต ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ, “อโย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ ชานโต ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ. เอวํ โข กิณฑเว ชานโต เอวํ ปสฺสโต อาสวานํ ขโย โหติ.

ตสฺมาตฺติห กิณฑเว “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณฺนํ โย ฯเยฯ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺนํ โยติ. ปญฺจมํ.

๖. มิตตสูตร

[๑๐๙๖] เย หิ เกจิกิณฑเว อนุกมเปยฺยาถ, เย จ โสตพฺพํ มถฺเบยฺยํ มิตฺตา วา อมจฺจา วา ภาตึ วา สาลโหิตา วา, เต โว กิณฑเว จตฺนุํ อริยสจฺจานํ ยถาภูตํ อภิสมยาย สมหาทเปตพฺพานิเวเสตพฺพา ปติฏฺฐาเปตพฺพา.

กตเมสํ จตฺนุํ ? ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ทุกฺขสมุทฺทสฺส อริยสจฺจสฺส ทุกฺขนิโรธสฺส อริยสจฺจสฺส ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อริยสจฺจสฺส. เย หิ เกจิกิณฑเว อนุกมเปยฺยาถ, เย จ โสตพฺพํ มถฺเบยฺยํ มิตฺตา วา อมจฺจา วา ภาตึ วา สาลโหิตา วา, เต โว กิณฑเว อิมสํ จตฺนุํ อริยสจฺจานํ ยถาภูตํ อภิสมยาย สมหาทเปตพฺพานิเวเสตพฺพา ปติฏฺฐาเปตพฺพา.

²³ อ.ม. เย หิ

²⁴ อ.ม. กิณฑเวทโท นตฺถิ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. ฃฎฺฐํ.

๗. ตถสฺตฺต

[๑๐๙๗] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว อริยสจฺจํ. กตฺมานิ จตฺตาริ ? ทุภฺชํ อริยสจฺจํ ทุภฺช สฺมฺทโย อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธ อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา อริยสจฺจํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อริยสจฺจํ ตถานิ อวิตถานิ อนนฺถถานิ, ตสฺมา “อริยสจฺจํ”ติ วุจฺจนฺติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. สตฺตมํ.

๘. โลกสฺตฺต

[๑๐๙๘] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว อริยสจฺจํ. กตฺมานิ จตฺตาริ ? ทุภฺชํ อริยสจฺจํ ทุภฺช สฺมฺทโย อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธ อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา อริยสจฺจํ. สเทวเก โลเก สมารเก สพรหมเก สสฺสมณพฺราหฺมณียา ปชาย สเทวมนุสฺสาย ตถาคโต อริโย, ตสฺมา “อริยสจฺจํ”ติ วุจฺจนฺติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา”ติ โยโค กรณียโย”ติ. ฃฎฺฐมํ.

๙. ปริญฺเวยยสฺตฺต

[๑๐๙๙] จตฺตาริมาณี ภิกฺขเว อริยสจฺจํ. กตฺมานิ จตฺตาริ ? ทุภฺชํ อริยสจฺจํ ทุภฺช สฺมฺทโย อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธ อริยสจฺจํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา อริยสจฺจํ. อิมานิ โข ภิกฺขเว จตฺตาริ อริยสจฺจํ. อิมสํ โข ภิกฺขเว จตฺนํ อริยสจฺจํ อตฺถิ อริยสจฺจํ ปริญฺเวยยํ, อตฺถิ อริยสจฺจํ ปหาตพฺพํ, อตฺถิ อริยสจฺจํ สจฺฉิกาทพฺพํ, อตฺถิ อริยสจฺจํ ภาเวตพฺพํ.

กตฺมญจ ภิกฺขเว อริยสจฺจํ ปริญฺเวยยํ ? ทุภฺชํ ภิกฺขเว อริยสจฺจํ ปริญฺเวยยํ, ทุภฺช สฺมฺทโย อริยสจฺจํ ปหาตพฺพํ, ทุภฺชนิโรธ อริยสจฺจํ สจฺฉิกาทพฺพํ, ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา อริยสจฺจํ ภาเวตพฺพํ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปรฺฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. นวมํ.

๑๐. ความปติสฺตฺต

[๑๑๐๐] เอกํ สฺมยํ สฺมพฺพฺลา เถรา ภิกฺขุ เจเตสุ^{๒๕} วิหรนฺติ สหชนียะ.^{๒๖} เตน โข ปน สฺมเยน สฺมพฺพฺลานํ เถรานํ ภิกฺขุนํ ปจฺฉาภตฺตํ ปิณฺฑปาตปรฺฏิกฺกนฺตานํ มนฺทลมาเพ สฺนฺนินฺนํ

^{๒๕} ส. เจตีสู ก. เจติเยสุ

^{๒๖} ฃ.ม. อ. สหญจนิเก

สนธิปัตติทานิ อยมนุตตรากธา อุทปาที “โย นุ โข อาวุโส ทุกขํ ปสฺสตี, ทุกฺขสมุทฺยํปิ โส ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธํปิ ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทํปิ ปสฺสตี”ติ.

เอวํ วุตฺเต, อายสฺมา ความปตฺติตฺเถโร ภิกฺขุ เอตทโวจ “สมฺมุขมา เมตฺติ อาวุโส ภควโต สุตฺติ, สมฺมุขมา ปฏิคฺคหิตํ โย ภิกฺขเว ทุกขํ ปสฺสตี, ทุกฺขสมุทฺยํปิ โส ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธํปิ ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทํปิ ปสฺสตี. โย ทุกฺขสมุทฺยํ ปสฺสตี, ทุกขํปิ โส ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธํปิ ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทํปิ ปสฺสตี. โย ทุกฺขนิโรธํ ปสฺสตี, ทุกขํปิ โส ปสฺสตี, ทุกฺขสมุทฺยํปิ ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทํปิ ปสฺสตี. โย ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทํ ปสฺสตี, ทุกขํปิ โส ปสฺสตี, ทุกฺขสมุทฺยํปิ ปสฺสตี, ทุกฺขนิโรธํปิ ปสฺสตี”ติ. ทสมํ.

โกฏฐคามวคฺโค ตติโย.

ตสฺสุทฺธานิ

เทว วชฺสี สมฺมาสมพุทฺโธ

อรรหํ อาสวทฺชโย

मितฺตํ ตถา จ โลกเก จ

ปริญฺญเอยฺยํ ความปตฺตีติ.

๔. สีสปาวนวคฺค

๑. สีสปาวนสุตฺต

[๑๑๐๑] เอกํ สมยํ ภควา โภกสมฺพิยํ วิหริตี สีสปาวเน. อถ โข ภควา ปริตฺตานิ สีสปาปณฺณานิ ปาณินา คเหตุวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ตํ ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว, กตมํ นุ โข พหุตรํ ? ยานี วา มया ปริตฺตานิ สีสปาปณฺณานิ ปาณินา คหิตานี, ยทิทํ อฺุปริ สีสปาวเนติ. อปฺปมตฺตกานี ฆนฺเต ภควตา ปริตฺตานิ สีสปาปณฺณานิ ปาณินา คหิตานี, อถ โข เอตาเนว พหุตรานี, ยทิทํ อฺุปริ สีสปาวเนติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว เอตเทว พหุตรํ, ยํ โว มया อภิญฺญา ย อนกฺขาทํ. กสฺมา เจตํ ภิกฺขเว มया อนกฺขาทํ ? น เหนตํ ภิกฺขเว อตฺถสณฺหิตํ, นาทีพฺรหฺมจฺริยกํ, น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อฺุปสมาย น อภิญฺญา ย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย สํวตฺตตี. ตสฺมา ตํ มया อนกฺขาทํ.

ภิกฺขเว ภิกฺขเว มया อกฺขาทํ ? “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ ภิกฺขเว มया อกฺขาทํ, “อຍံ ทุกฺขสมุทฺชโย”ติ มया อกฺขาทํ, “อຍံ ทุกฺขนิโรโธ”ติ มया อกฺขาทํ, “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ มया อกฺขาทํ.

กสฺมา เจตํ ภิกฺขเว มया อกฺขาทํ ? เอตํ หิ ภิกฺขเว อตฺถสณฺหิตํ, เอตํ อาทีพฺรหฺมจฺริยกํ, เอตํ นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อฺุปสมาย อภิญฺญา ย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตตี. ตสฺมา ตํ มया อกฺขาทํ.

ตสฺมาตีห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณฺเียโย ฯเปฯ “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺเียติ. ปจฺมํ.

๒. ขทิวรปตตสตุต

[๑๑๐๒] โย ภิกขเว เอรัง วเทยย “อหัง ทุกขัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อนภิสเมจจ ทุกขสมุททยัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อนภิสเมจจ ทุกขนิโรธัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อนภิสเมจจ ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อนภิสเมจจ สมนมา ทุกขสสนนุตัง กริสสामी”ติ เนตัง จานัง วิชชติ.

เสยยถาปี ภิกขเว โย เอรัง วเทยย “อหัง ขทิวรปตตทานัง วา สรลปตตทานัง²⁷ วา อามลก ปตตทานัง วา ปุฏัง กริตวา อุกทัง วา ตาลปตตัง วา อหาริสสामी”ติ เนตัง จานัง วิชชติ. เอวเมว โข ภิกขเว โย เอรัง วเทยย “อหัง ทุกขัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อนภิสเมจจ ๔เปย ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อนภิสเมจจ สมนมา ทุกขสสนนุตัง กริสสामी”ติ เนตัง จานัง วิชชติ.

โย จ โข ภิกขเว เอรัง วเทยย “อหัง ทุกขัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อภิสเมจจ ทุกขสมุททยัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อภิสเมจจ ทุกขนิโรธัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อภิสเมจจ ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อภิสเมจจ สมนมา ทุกขสสนนุตัง กริสสामी”ติ จานเมตัง วิชชติ.

เสยยถาปี ภิกขเว โย เอรัง วเทยย “อหัง ปทุมปตตทานัง วา ปลาสปตตทานัง วา มาลวปตตทานัง วา ปุฏัง กริตวา อุกทัง วา ตาลปตตัง วา อหาริสสामी”ติ จานเมตัง วิชชติ. เอวเมว โข ภิกขเว โย เอรัง วเทยย “อหัง ทุกขัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อภิสเมจจ ๔เปย ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อภิสเมจจ สมนมา ทุกขสสนนุตัง กริสสामी”ติ จานเมตัง วิชชติ.

ตสมมาติห ภิกขเว “อิทัง ทุกขนุ”ติ โยโค กรณียโย ๔เปย “อัยัง ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. ทุตติย.

๓. ทณทสตุต

[๑๑๐๓] เสยยถาปี ภิกขเว ทณโท อูปริเวหาสัง ขิตโต สกิมปี มูเลน นิปตติ, สกิมปี อคเคน นิปตติ, เอวเมว โข ภิกขเว อวิชชานีวรรณา สตตทา ตณหาสญโถชนา สนวาวันตา สัสนนตา สกิมปี อสมมา โลกา ปรัง โลกัง คจจันนติ, สกิมปี ปรสมา โลกา อิมัง โลกัง อาคจจันนติ. ตัง กิสส เหตุ ? อทิวจตตทา ภิกขเว จตุนนัง อริยสจจัน. กตเมสสัง จตุนนัง ? ทุกขสส อริยสจจสส ๔เปย ทุกขนิโรธคามินียา ปฏิปทาย อริยสจจสส.

ตสมมาติห ภิกขเว “อิทัง ทุกขนุ”ติ โยโค กรณียโย ๔เปย “อัยัง ทุกขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. ตุตติย.

๔. เจลสตุต

[๑๑๐๔] อาทิตเตต ภิกขเว เจเล วา สีสเส วา กิมสส กรณียนติ. อาทิตเตต ฆนเต เจเล วา สีสเส วา, ตสเสว เจลสส วา สีสสส วา นิพพาปนาย อิมิตโต ฆนโท จ วายาโม จ อุตสาโห จ อุตโสฬหี จ อปปฏิวานี จ สติ จ สมนชฌนญจ กรณียนติ.

อาทิตตัง ภิกขเว เจลลัง วา สีสสัง วา อชฌนุเปกขิตวา อมนสิกริตวา อนภิสเมตทานัง จตุนนัง อริยสจจัน ยถาภูตัง อภิสเมยย อิมิตโต ฆนโท จ วายาโม จ อุตสาโห จ อุตโสฬหี จ อปปฏิวานี จ

²⁷ ส.อิ.ก. ปลาสปตตทานัง

สติ จ สมฺปชฌณญจ กรณียํ. กตเมสํ จตฺตุนํ ? ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ฯเปฯ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาฯ อริยสจฺจสฺส.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณียโย ฯเปฯ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. จตฺตถํ.

๕. สตฺติสฺตสฺตฺต

[๑๑๐๕] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส วสฺสสฺตายุโก วสฺสสฺตชีวี ตเมณํ เอวํ วทเยย “เอหฺมโภ ปุริส, ปุพฺพพณฺหสมฺมํ ตํ สตฺติสฺเตน หนีสนฺนติ, มชฺฌณฺหิกสมฺมํ สตฺติสฺเตน หนีสนฺนติ, สายณฺหสมฺมํ สตฺติสฺเตน หนีสนฺนติ. โส โข ตวํ อมฺโภ ปุริส ทิวเส ทิวเส ตีหิ ตีหิ สตฺติสฺเตหิ หนฺนมาโน วสฺสสฺตายุโก วสฺสสฺตชีวี วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน อนภิสเมตานิ จตฺตาริ อริยสจฺจานิ อภิสเมสฺสตี”ติ.

อตฺถวสิเกน ภิกฺขเว กุลปฺตฺเตน อลํ อฺปนฺนํ. ตํ กิสฺส เหตุ ? อนมตฺคโคโย ภิกฺขเว สํสาโร, ปุพฺพวา โภจฺจ นปฺปญฺญาติ สตฺติปฺปหารานํ อสิปฺปหารานํ อสุปฺปหารานํ^{๒๘} ฝรสุปฺปหารานํ. เอวญฺเจตํ ภิกฺขเว อสฺส น โข ปนฺนํ ภิกฺขเว สห ทุกฺขเณ สห โทมนสฺเสน จตฺตุนํ อริยสจฺจานํ อภิสมฺมํ วทามิ, อปิจํ ภิกฺขเว สหาว สุชฺเชน สหาว โสมนสฺเสน จตฺตุนํ อริยสจฺจานํ อภิสมฺมํ วทามิ. กตเมสํ จตฺตุนํ ? ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ฯเปฯ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาฯ อริยสจฺจสฺส.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณียโย ฯเปฯ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. ปญฺจมํ.

๖. ปาณสฺตฺต

[๑๑๐๖] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ปุริโส ยํ อิมสฺมี ชมฺพฺทีเป ติณฺกฏฺจสาขาปฺลาสํ ตจฺเจตฺวา เอกชฺฌํ สํหเรยฺย เอกชฺฌํ สํหริตฺวา สฺถลํ กเรยฺย, สฺถลํ กตฺวา เย มหาสมฺมุตฺเท มหนฺตกา ปาณา, เต มหนฺตเกสุ สฺฐเลสุ อาวฺเนยฺย. เย มหาสมฺมุตฺเท มชฺฌิมิกา ปาณา, เต มชฺฌิมิกเกสุ สฺฐเลสุ อาวฺเนยฺย. เย มหาสมฺมุตฺเท สฺซุขมกา ปาณา, เต สฺซุขมิกเกสุ สฺฐเลสุ อาวฺเนยฺย. อปริยาทินฺนา จ ภิกฺขเว มหาสมฺมุตฺเท โอฟาริกา ปาณา อสฺสุ.

อถ อิมสฺมี ชมฺพฺทีเป ติณฺกฏฺจสาขาปฺลาสํ ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเจยฺย อิติ พหุตรา โข ภิกฺขเว มหาสมฺมุตฺเท สฺซุขมกา ปาณา, เย น สฺสกฺรา สฺฐเลสุ อาวฺนิตฺตุ. ตํ กิสฺส เหตุ ? สฺซุขมกตฺตา ภิกฺขเว อตฺตภาวสฺส. เอวํ มหา โข ภิกฺขเว อปาโย. เอวํ มหนฺตสฺมา โข ภิกฺขเว อปายสฺมา ปริมุตฺโต ทิฏฺฐิจิ สมฺปนฺโน ปุคฺคโล “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯเปฯ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณียโย ฯเปฯ “อโย ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. ฃฏฺฐจํ.

^{๒๘} อิทํ ปทํ สพฺพตฺถ น ทิสฺสติ

๗. ปฐมสุริยสูตร

[๑๑๐๗] สุริยสูตร ภิกขเว อุทยโต เอตํ ปุพฺพวงฺคมํ เอตํ ปุพฺพนิมิตฺตํ, ยทิทํ อรุณฺคคฺ. เอวเมว โข ภิกขเว ภิกขุโน จตฺตุนฺนํ อริยสจฺจจํ ยถาภูตํ อภิสมยาย เอตํ ปุพฺพวงฺคมํ เอตํ ปุพฺพนิมิตฺตํ, ยทิทํ สมฺมาทิฏฺฐิ. สมฺมาทิฏฺฐิกสฺเสตํ ภิกขเว ภิกขุโน ปาฏิกงฺขํ “อิทํ ทฺวณฺหํ”ติ ยถาภูตํ ปชานิสฺสตี ๕เปฯ “อຍံ ทฺวณฺหนิโรธคามีນී ปฏฺฐิປຫາ”ติ ยถาภูตํ ปชานิสฺสตี.

ตสมฺมาติห ภิกขเว “อิทํ ทฺวณฺหํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อຍံ ทฺวณฺหนิโรธคามีນී ปฏฺฐิປຫາ”ติ โยโค กรณียโยติ. สตฺตมํ.

๘. ทุตติยสุริยสูตร

[๑๑๐๘] ยาวกั๊วญฺจ ภิกขเว จนฺทิมสุริยา โลเก นฺุปฺปชฺชนฺฺติ, เนว ตาว มหโต อาโลกสฺส ปาตุภาโว โหติ มหโต โ อภาสสฺส, อนฺฺตมํ ตทา โหติ อนฺฺการติมิสา, เนว ตาว รัตตินิทฺวา ปญฺญาณนฺฺติ, น มาสทฺธมาสา ปญฺญาณนฺฺติ, น อุตฺตํสํวจฺจรา ปญฺญาณนฺฺติ.

ยโต จ โข ภิกขเว จนฺทิมสุริยา โลเก อฺุปฺปชฺชนฺฺติ, อถ มหโต อาโลกสฺส ปาตุภาโว โหติ มหโต โ อภาสสฺส, เนว อนฺฺตมํ ตทา โหติ น อนฺฺการติมิสา, อถ รัตตินิทฺวา ปญฺญาณนฺฺติ, มาสทฺธมาสา ปญฺญาณนฺฺติ, อุตฺตํสํวจฺจรา ปญฺญาณนฺฺติ. เอวเมว โข ภิกขเว ยาวกั๊วญฺจ ตถาคโต โลเก นฺุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, เนว ตาว มหโต อาโลกสฺส ปาตุภาโว โหติ มหโต โ อภาสสฺส, อนฺฺตมํ ตทา โหติ อนฺฺการติมิสา, เนว ตาว จตฺตุนฺนํ อริยสจฺจจํ อจฺฉินฺนา โหติ เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรฺณา วิภชฺณา อุตฺตานิคมฺมํ.

ยโต จ โข ภิกขเว ตถาคโต โลเก อฺุปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, อถ มหโต อาโลกสฺส ปาตุภาโว โหติ มหโต โ อภาสสฺส, เนว อนฺฺตมํ ตทา โหติ, น อนฺฺการติมิสา, อถ จตฺตุนฺนํ อริยสจฺจจํ อจฺฉินฺนา โหติ เทสฺนา ปญฺญาปนา ปญฺจปนา วิวรฺณา วิภชฺณา อุตฺตานิคมฺมํ. กตเมสํ จตฺตุนฺนํ ? ทฺวณฺหสฺส อริยสจฺจสฺส ๕เปฯ ทฺวณฺหนิโรธคามีนียา ปฏฺฐิປຫាយ อริยสจฺจสฺส

ตสมฺมาติห ภิกขเว “อิทํ ทฺวณฺหํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อຍံ ทฺวณฺหนิโรธคามีນී ปฏฺฐิປຫາ”ติ โยโค กรณียโยติ. อญฺจมํ.

๙. อินฺทขีลสูตร

[๑๑๐๙] เย हि เกจि ภิกखवे सम्मणा वा पुराहमणा वा “อิทํ ทฺวณฺหํ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺฺติ ๕เปฯ “อຍံ ทฺวณฺหนิโรธคามีນී ปฏฺฐิປຫາ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺฺติ, เต อပ္ပถสฺส สมถสฺส วา พุราหฺมณสฺส วา มฺุขํ โอลเณนฺฺติ “อຍံ ဣန ဝာံ ဧာနံ ဧာနာတိ. ပဲယံ ပဲယတီ”ติ.

เสยฺยถาปิ ภิกขเว ตฺวสฺสํ ภาวํ กปฺปาสฺสํ ภาวํ ลหุโก วาตฺตปาทาโน สเม ภูมိภาเค นิกฺขิตฺโต, ตเมเนํ ปุรตฺติโม วาโต ปจฺฉิเมเน สံหเรยฺย, ปจฺฉิเมเน วาโต ปุรตฺติเมเน สံหเรยฺย, อุตฺตโร วาโต ทกฺขิเณน สံหเรยฺย, ทกฺขิเณ วาโต อุตฺตเรเน สံหเรยฺย. ตํ กิสฺส เหตุ ? ลหุกตฺตา ภิกขเว กปฺปาสฺสํ ภาวํ. เอวเมว โข ภิกขเว เย हि เกจि सम्मणा वा पुराहमणा वा “อิทํ ทฺวณฺหํ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺฺติ ๕เปฯ “อຍံ ทฺวณฺหนิโรธคามีນී ปฏฺฐิປຫາ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺฺติ, เต อပ္ပถสฺส สมถสฺส

วา พุราหมณสฺส วา มุขํ โอลฺโลเกนฺติ²⁹ “อัยฺ นฺน ภาวํ ชานํ ชานาติ, ปสฺสํ ปสฺสตี”ติ. ตํ กิสฺส เหตุ ? อทิฏฺฐตฺตา ภิกฺขเว จตฺตุนฺนํ อริยสจฺจานํ.

เย จ โข เกจฺจ ภิกฺขเว สมณฺา วา พุราหมณา วา “อิทํ ทฺกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ๕เปฯ “อัยฺ ทฺกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ, เต น อญฺเญสฺส สมณฺสฺส วา พุราหมณสฺส วา มุขํ โอลฺโลเกนฺติ³⁰ “อัยฺ นฺน ภาวํ ชานํ ชานาติ, ปสฺสํ ปสฺสตี”ติ.

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว อโยซีโล วา อินฺทซีโล วา คมฺภีรเนโม สฺนึชาโต อจฺโล อสมฺปกมฺเปยฺ, ปุรตฺติมา ย เจปี ทิสาย อาคจฺเจยฺย ภูสา วาตวฺภูจฺจิ, เนว สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปจาเลยฺย, ปจฺฉิมา ย เจปี ทิสาย ๕เปฯ อุตฺตราย เจปี ทิสาย ๕เปฯ ทกฺขิณาย เจปี ทิสาย อาคจฺเจยฺย ภูสา วาตวฺภูจฺจิ, เนว สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปจาเลยฺย. ตํ กิสฺส เหตุ ? คมฺภีรตฺตา ภิกฺขเว เนมสฺส สฺนึชาตตฺตา อินฺทซีลสฺส. เอวเมว โข ภิกฺขเว เย เกจฺจ สมณฺา วา พุราหมณา วา “อิทํ ทฺกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ๕เปฯ อัยฺ ทฺกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ, เต น อญฺเญสฺส สมณฺสฺส วา พุราหมณสฺส วา มุขํ อุลฺโลเกนฺติ “อัยฺ นฺน ภาวํ ชานํ ชานาติ, ปสฺสํ ปสฺสตี”ติ. ตํ กิสฺส เหตุ ? สฺทิฏฺฐตฺตา ภิกฺขเว จตฺตุนฺนํ อริยสจฺจานํ. กตเมสฺส จตฺตุนฺนํ ? ทฺกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ๕เปฯ ทฺกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺิปปทาย อริยสจฺจสฺส.

ตสมฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทฺกฺขนฺ”ติ โยโค กรณฺีโย ๕เปฯ “อัยฺ ทฺกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทา”ติ โยโค กรณฺีโยติ. นวมํ.

๑๐. วาทตฺถิกสฺสุต

[๑๑๑๐] โย หิ โกจฺจ ภิกฺขเว ภิกฺขุ “อิทํ ทฺกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๕เปฯ “อัยฺ ทฺกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ. ปุรตฺติมา ย เจปี ทิสาย อาคจฺเจยฺย สมฺโณ วา พุราหมโณ วา วาทตฺถิกโก วาทคเวสฺสี “วาทมสฺส อารโเปสฺสामी”ติ, ตํ วต สหสมฺเมน สงฺกมฺเปสฺสตี วา สมฺปกมฺเปสฺสตี วา สมฺปจาเลสฺสตี วาติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. ปจฺฉิมา ย เจปี ทิสาย ๕เปฯ อุตฺตราย เจปี ทิสาย ๕เปฯ ทกฺขิณาย เจปี ทิสาย อาคจฺเจยฺย สมฺโณ วา พุราหมโณ วา วาทตฺถิกโก วาทคเวสฺสี “วาทมสฺส อารโเปสฺสामी”ติ, ตํ วต สหสมฺเมน สงฺกมฺเปสฺสตี วา สมฺปกมฺเปสฺสตี วา สมฺปจาเลสฺสตี วาติ เนตํ จานํ วิชฺชติ.

เสยฺยถาปี ภิกฺขเว สิลายฺโยโป โสฬสฺสกุฏฺโก, ตสฺสสฺส อญฺจ กุฏฺกุ เหญฺจา เนมฺงคฺมา อญฺจ กุฏฺกุ อฺปฺริเนมสฺส, ปุรตฺติมา ย เจปี ทิสาย อาคจฺเจยฺย ภูสา วาตวฺภูจฺจิ, เนว สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปจาเลยฺย. ปจฺฉิมา ย เจปี ทิสาย ๕เปฯ อุตฺตราย เจปี ทิสาย ๕เปฯ ทกฺขิณาย เจปี ทิสาย อาคจฺเจยฺย ภูสา วาตวฺภูจฺจิ, เนว สงฺกมฺเปยฺย น สมฺปกมฺเปยฺย น สมฺปจาเลยฺย. ตํ กิสฺส เหตุ ? คมฺภีรตฺตา ภิกฺขเว เนมสฺส สฺนึชาตตฺตา สิลายฺโยปสฺส. เอวเมว โข ภิกฺขเว โย หิ โกจฺจ ภิกฺขุ “อิทํ ทฺกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๕เปฯ อัยฺ ทฺกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ.

²⁹ฉ.ม. อุลโลเกนติ

³⁰อิ. อุลโลเกนติ

ปุรตติมาย เจปี ทิสาย อาคจเฉยย สมโณ วา พุราหุมนโณ วา วาตตติโก วาทคเวสี วาทมสฺส อารโเปสฺสามี”ติ ตํ วต สหสมฺเมน สงฺกมฺเปสฺสติ วา สมฺปกมฺเปสฺสติ วา สมฺปจาเลสฺสติ วาติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. ปจฺฉิมาย เจปี ทิสาย ๕เปฯ อุตฺตราย เจปี ทิสาย ๕เปฯ ทกฺขินฺนาย เจปี ทิสาย อาคจเฉยย สมโณ วา พุราหุมนโณ วา วาตตติโก วาทคเวสี “วาทมสฺส อารโเปสฺสามี”ติ, ตํ วต สหสมฺเมน สงฺกมฺเปสฺสติ วา สมฺปกมฺเปสฺสติ วา สมฺปจาเลสฺสติ วาติ เนตํ จานํ วิชฺชติ. ตํ กิสฺส เหตุ. สุกฺกิตฺตตา ภิกฺขเว จตฺตุนํ อริยสจฺจานํ. กตเมสํ จตฺตุนํ ? ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ๕เปฯ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปฺทาย อริยสจฺจสฺส.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณฺเีย ๕เปฯ “อํ ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปฺทา”ติ โยโค กรณฺเียติ. ทสมํ.

สีสฺปาวันนคฺโค จตฺตโก.

ตสฺสทฺทานํ

สีสฺปา ขทิวโร ทณฺโฑ

เจลา สตฺติสเตน ๑

ปาณา สุริยฺฐปมา เทวธา

อินฺทสีโล ๑ วาทีเนติ.

๕. ปาตวคฺค

๑. โลกจินฺตาสฺสูต

[๑๑๑๑] เอกํ สมยํ ภคฺวา ราชคฺเห วิหฺรติ เวฬุวน กณฺทกนิวาเป. ตตฺร โข ภคฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ภูตฺพุพฺพํ ภิกฺขเว อณฺณตโร ปุริโส ราชคฺหา นิกฺขมิตฺวา “โลกจินฺตํ จินฺเตสฺสามี”ติ เยน สุมาคฺชา โปกฺขรณฺเีย เตนฺุปลงฺกมฺ, อฺุปลงฺกมิตฺวา สุมาคฺชาย โปกฺขรณฺเีย ตีเร นิสฺสีทึ โลกจินฺตํ จินฺเตนฺโต, อทฺทสา โข ภิกฺขเว โส ปุริโส สุมาคฺชาย โปกฺขรณฺเีย ตีเร จตฺตฺรคฺคินิ เสนํ ภิสฺมุพฺาลํ³¹ ปวิสนฺตํ, ทิสฺวานสฺส เอตทโหสิ “อุมฺมตฺโตสฺมิ นามานํ, วิเจโตสฺมิ นามานํ, ยํ โลกเ นตฺติ, ตํ มยา ทิฏฺจนฺ”ติ. อถ โข โส ภิกฺขเว ปุริโส นครํ ปวิสิตฺวา มหาชนกายสฺส อารโเจสิ ‘อุมฺมตฺโตสฺมิ นามานํ ภนฺเต, วิเจโตสฺมิ นามานํ ภนฺเต, ยํ โลกเ นตฺติ, ตํ มยา ทิฏฺจนฺ”ติ.

กถํ ปน ตวํ อมฺโภา ปุริส อุมฺมตฺโต, กถํ วิเจโต, กิณฺจ โลกเ นตฺติ ยํ ตยา ทิฏฺจนฺติ. อิทานํ ภนฺเต ราชคฺหา นิกฺขมิตฺวา “โลกจินฺตํ จินฺเตสฺสามี”ติ เยน สุมาคฺชา โปกฺขรณฺเีย, เตนฺุปลงฺกมฺ, อฺุปลงฺกมิตฺวา สุมาคฺชาย โปกฺขรณฺเีย ตีเร นิสฺสีทึ โลกจินฺตํ จินฺเตนฺโต, อทฺทสํ ขวานํ ภนฺเต สุมาคฺชาย โปกฺขรณฺเีย ตีเร จตฺตฺรคฺคินิ เสนํ ภิสฺมุพฺาลํ ปวิสนฺตํ, เอวํ ขวานํ ภนฺเต อุมฺมตฺโต, เอวํ วิเจโต, อิทณฺจ โลกเ นตฺติ ยํ มยา ทิฏฺจนฺติ. ตคฺขม ตวํ อมฺโภา ปุริส อุมฺมตฺโต, ตคฺขม วิเจโต, อิทณฺจ โลกเ นตฺติ ยํ ตยา ทิฏฺจนฺติ.

ตํ โข ปน ภิกฺขเว โส ปุริโส ภูตฺเยว อทฺทส, โน อภูตํ. ภูตฺพุพฺพํ ภิกฺขเว เทวาสุรสงฺคาโม สมฺบุพฺยุพฺุโห อโหสิ, ตสฺมี โข ปน ภิกฺขเว สงฺคาเม เทวา ชินฺนํ, อสุรา ปราชินฺนํ. ปราชิตา จ โข ภิกฺขเว อสุรา ภีตา ภิสฺมุพฺาลเณ อสุรปุริ ปวิสึสุ เทวานํ เยว โมหยมานา.

³¹ อ.ภิสฺมุพฺาลํ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว มา โลกจินฺตํ จินฺเตถ “สฺสสโต โลกโ”ติ วา “อสฺสสโต โลกโ”ติ วา “อนฺตวา โลกโ”ติ วา “อนฺตวา โลกโ”ติ วา “ตํ ซีวํ ตํ สรีรฺนํ”ติ วา “อญฺญํ ซีวํ อญฺญํ สรีรฺนํ”ติ วา “โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา”ติ วา “น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา”ติ วา “โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา”ติ วา “เนว โหติ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณฺา”ติ วา. ตํ กิสุสฺ เหตุ ? เนสา ภิกฺขเว จินฺตา อตฺถสญฺหิตา, น อาทิพฺรหฺมจฺริยกา, น นิพฺพิทาย น วิราคาย น นิโรธาย น อฺปสฺมาย น อภิญฺญาย น สมฺโพธาย น นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

จินฺเตนฺตา โข ตฺเมห ภิกฺขเว “อิทํ ทฺกฺขณฺ”ติ จินฺเตยฺยาถ ฯเปฯ “อญํ ทฺกฺขณฺิโรธคามินิํ ปฺฏิปทา”ติ จินฺเตยฺยาถ. ตํ กิสุสฺ เหตุ ? เอสา ภิกฺขเว จินฺตา อตฺถสญฺหิตา, เอสา อาทิพฺรหฺมจฺริยกา, เอสา นิพฺพิทาย วิราคาย นิโรธาย อฺปสฺมาย อภิญฺญาย สมฺโพธาย นิพฺพานาย สํวตฺตติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทฺกฺขณฺ”ติ โยโค กรณฺิโย ฯเปฯ “อญํ ทฺกฺขณฺิโรธคามินิํ ปฺฏิปทา”ติ โยโค กรณฺิโยติ. ปจฺมํ.

๒. ปาตสฺตต

[๑๑๑๒] เอกํ สมญํ ภควา ราชคฺเห วิหริติ คิฑฺฒญฺเฐ ปพฺพเต. ธถ โข ภควา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “อายาม ภิกฺขเว เยน ปฺฏิภานญฺเฐ เตนฺุสฺสงฺกมิสฺสาม ทิวาวิหารายา”ติ. “เอวํ ภนฺเต”ติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสฺสํ. ธถ โข ภควา สมฺพหฺเลหิ ภิกฺขุหิ สฺหิธิํ เยน ปฺฏิภานญฺเฐ เตนฺุสฺสงฺกมิ. อทฺทสา โข อญฺญตโร ภิกฺขุ ปฺฏิภานญฺเฐ มหนฺตํ ปปาตํ, ทิสฺวาน ภควนฺตํ เอตทโวจ “มหาวตฺายํ ภนฺเต ปปาโต, สฺมฺหา วตฺายํ³² ภนฺเต ปปาโต, อตฺถิ นฺุ โข ภนฺเต อิมฺมหา ปปาตา อญฺญอ ปปาโต มหนฺตตโร จ ภยานกตโร จา”ติ. อตฺถิ โข ภิกฺขุ อิมฺมหา ปปาตา อญฺญอ ปปาโต มหนฺตตโร จ ภยานกตโร จา”ติ.

กตโม ปน ภนฺเต อิมฺมหา ปปาตา อญฺญอ ปปาโต มหนฺตตโร จ ภยานกตโร จาติ. เย หิ เกจิ ภิกฺขเว สมณฺา วา พฺรหฺมณฺา วา “อิทํ ทฺกฺขณฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ “อญํ ทฺกฺขณฺสมฺทโย”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ “อญํ ทฺกฺขณฺิโรโ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ “อญํ ทฺกฺขณฺิโรธคามินิํ ปฺฏิปทา”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ, ชฺราสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ, มรณฺสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ, โ สกปริเทวทฺกฺขทฺมณฺสฺสุปายาสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ, ชฺราสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ, มรณฺสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ, โ สกปริเทวทฺกฺขทฺมณฺสฺสุปายาสํวตฺตนิเกสุ สฺงฺขารेषฺ อภิมฺนฺติ, ชาตีสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขโรนฺติ, ชฺราสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขโรนฺติ, มรณฺสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขโรนฺติ, โ สกปริเทวทฺกฺขทฺมณฺสฺสุปายาสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขโรนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขริตฺวา ชฺราสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขริตฺวา มรณฺสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขริตฺวา โ สกปริเทวทฺกฺขทฺมณฺสฺสุปายาสํวตฺตนิเกปิ สฺงฺขารेष อภิสฺงฺขริตฺวา ชาติ ปปาตมฺปิ ปปตฺนฺติ, ชฺราปปาตมฺปิ ปปตฺนฺติ, มรณฺปปาตมฺปิ ปปตฺนฺติ, โ สกปริเทวทฺกฺขทฺมณฺสฺสุ

³² อ.ม.อิ. สุภยานโก

ปายาสปาดมปิ ปปตนฺติ. เต น ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย มรณน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ, น ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

เย จ โข เกจฺจ ภิกฺขเว สมณฺหา วา พุรฺาหฺมณฺหา วา “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ๕เปฯ อຍံ ทุกฺขนิโรธคามีนී ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส นากิริมนฺติ, ชรฺา สํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส นากิริมนฺติ, มรณสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส นากิริมนฺติ, โสกปรีเทวทุกฺข โทมนสฺสฺปายาสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส นากิริมนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส อนกิริตา ชรฺา สํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส อนกิริตา มรณสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส อนกิริตา โสกปรีเทวทุกฺขโทมนสฺสฺปายาสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส อนกิริตา ชาตีสํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ นากิสงฺขโรนฺติ, ชรฺาสํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ นากิสงฺขโรนฺติ, มรณสํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ นากิสงฺขโรนฺติ, โสกปรีเทวทุกฺขโทมนสฺสฺปายาสํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ นากิสงฺขโรนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ อนกิสฺงฺขริตฺวา ชรฺา สํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ อนกิสฺงฺขริตฺวา มรณสํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ อนกิสฺงฺขริตฺวา โสกปรีเทวทุกฺข โทมนสฺสฺปายาสํวตฺตนิเกปิ สงฺขารေ อนกิสฺงฺขริตฺวา ชาตีสํวตฺตนิเกปิ นปฺปตฺนฺติ, ชรฺापฺปาดมปิ นปฺปตฺนฺติ, มรณปฺปาดมปิ นปฺปตฺนฺติ, โสกปรีเทวทุกฺขโทมนสฺสฺปายาสปฺปาดมปิ นปฺปตฺนฺติ เต ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย มรณน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ, ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

ตสฺมาตฺติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณฺีโย ๕เปฯ “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามีนී ปฏิปทา”ติ โยโค กรณฺีโย”ติ. ทฺุติຍံ.

๓. มหาปริพํหาสุตฺต

[๑๑๑๓] อตฺถิ ภิกฺขเว มหาปริพํหาโห นาม นิริโย, ตตฺถ ยงฺกิลฺลิจิ จฺกฺขุนา รฺูปํ ปสฺสตี, อนินฺธุจฺจฺรฺูปญฺเวยว ปสฺสตี โน อินฺธุจฺจฺรฺูปํ, อกนฺตฺรฺูปญฺเวยว ปสฺสตี โน กนฺตฺรฺูปํ, อมฺนาปฺรฺูปญฺเวยว ปสฺสตี โน มฺนาปฺรฺูปํ. ยงฺกิลฺลิจิ โสเตน สทฺุทํ สฺสุณฺาติ ๕เปฯ ยงฺกิลฺลิจิ กาเยน โฝฏฺจฺพฺพํ ฝุสตี ๕เปฯ ยงฺกิลฺลิจิ มนฺสา ธมฺมํ วิชานฺาติ, อนินฺธุจฺจฺรฺูปญฺเวยว วิชานฺาติ โน อินฺธุจฺจฺรฺูปํ, อกนฺตฺรฺูปญฺเวยว วิชานฺาติ, โน กนฺตฺรฺูปํ, อมฺนาปฺรฺูปญฺเวยว วิชานฺาติ, โน มฺนาปฺรฺูปนฺติ.

เอวํ วุตฺเต อญฺเวยวโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “มหา วต โส ภนฺเต ปริพํหาโห, สฺมุหา วต โส ภนฺเต ปริพํหาโห, อตฺถิ นฺุ โข ภนฺเต เอตมฺหา ปริพํหาหา อญฺเวยว ปริพํหาโห มหฺนตฺตโร เจว ภยฺานกตโร จา”ติ. อตฺถิ โข ภิกฺขุ เอตมฺหา ปริพํหาหา อญฺเวยว ปริพํหาโห มหฺนตฺตโร จ ภยฺานกตโร จา”ติ.

กตโม ปน ภนฺเต เอตมฺหา ปริพํหาหา อญฺเวยว ปริพํหาโห มหฺนตฺตโร จ ภยฺานกตโร จาติ. เย หิ เกจฺจ ภิกฺขเว สมณฺหา วา พุรฺาหฺมณฺหา วา “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ ๕เปฯ “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามีนී ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ นปฺปชานนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารေสฺส อกิริมนฺติ ๕เปฯ อกิริตา ๕เปฯ อกิสฺงฺขโรนฺติ ๕เปฯ อกิสฺงฺขริตฺวา ชาตีสปริพํหาเหนปิ ปรีทฺยฺหนฺติ, ชรฺापริพํหาเหนปิ ปรีทฺยฺหนฺติ, มรณปริพํหาเหนปิ ปรีทฺยฺหนฺติ, โสกปรีเทวทุกฺขโทมนสฺสฺปายาสปริพํหาเหนปิ ปรีทฺยฺหนฺติ, เต น ปริมุจฺจนฺติ ชาตียา ชราย มรณน โสเกหิ ปรีเทเวหิ ทุกฺเขหิ โทมนสฺเสหิ อุปายาเสหิ, น ปริมุจฺจนฺติ ทุกฺขสฺมาติ วทามิ.

เย จ โข เกจิ ภิกขเว สมณา วา พุราหฺมณา วา “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ ๕เปฯ “อຍံ ทุกฺขນິโรธคามีນී ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารេสฺส นากิรฺมนฺติ ๕เปฯ อนฺนิกฺတာ ๕เปฯ นากิสงฺขโรนฺติ ๕เปฯ อนฺนิกสงฺขริตฺวา ชาติปรีฟ้าເເນປີ น ปรีຫຍເເນປີ, ຫຼາ ປືຣິຳເເນປີ ນ ປືຣິຫຍເເນປີ, ມຣເນປືຣິຳເເນປີ ນ ປືຣິຫຍເເນປີ, ໂສກປືຣິຫຍເເນປີ ທຸກໆໂທມນສຸສຸປາຍາສ ປືຣິຳເເນປີ ນ ປືຣິຫຍເເນປີ. ຕເ ປືຣິມຸຈຈນຸຕີ ຫຼາຕີຍາ ຫຼາຍ ມຣເເນ ໂສເເກຫີ ປືຣິເເທເເວຫີ ທຸກເເທຫີ ໂທມນສຸເເສຫີ ອຸປາຍາເເສຫີ, ປືຣິມຸຈຈນຸຕີ ທຸກໆສຸມາຕີ ວຫາມີ.

ຕສມາຕີເ ກິກໆເ ວ “อิทํ ทุกฺขນฺ”ติ โยโค กรณีย໌ ๕เปฯ “อຍံ ทุกฺขນິโรธคามีນී ปฏฺิปปทา”ติ โยโค กรณีย໌. ຕຕິຍ໌.

๔. ດູງາດາຣສຸຕຕ

[๑๑๑๔] โย จ โข ภิกขเว³³ ເວຣ໌ ວເເທຍຍ “ອຸ່ ທຸກໆ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອນກິສເເມຈຈ ๕เปฯ ທຸກໆນິຣ໌ຫາມີນີ ປຸງີປທໍ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອນກິສເເມຈຈ ສມມາ ທຸກໆສສນຸຕໍ ກຣິສສາມີ”ຕີ ເເນຕໍ ຈານໍ ວິຊຸຊຕີ.

ເເສຍຍຕາປີ ກິກໆເ ວ ໂຍ ເວຣ໌ ວເເທຍຍ “ອຸ່ ດູງາດາຣສຸສ ເເກູຈິມໍ ສຸຣ໌ ອກຣິຕວາ ອຸປຣິມໍ ສຸຣ໌ ອາໂຣເປສສາມີ”ຕີ ເເນຕໍ ຈານໍ ວິຊຸຊຕີ. ເເວເເມວ ໂຂ ກິກໆເ ວ ໂຍ ເວຣ໌ ວເເທຍຍ “ອຸ່ ທຸກໆ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອນກິສເເມຈຈ ๕เปฯ ທຸກໆນິຣ໌ຫາມີນີ ປຸງີປທໍ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອນກິສເເມຈຈ ສມມາ ທຸກໆສສນຸຕໍ ກຣິສສາມີ”ຕີ ເເນຕໍ ຈານໍ ວິຊຸຊຕີ.

ໂຍ ຈ ໂຂ ກິກໆເ ວ ເວຣ໌ ວເເທຍຍ “ອຸ່ ທຸກໆ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອກິສເເມຈຈ ๕เปฯ ທຸກໆນິຣ໌ຫາມີນີ ປຸງີປທໍ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອກິສເເມຈຈ ສມມາ ທຸກໆສສນຸຕໍ ກຣິສສາມີ”ຕີ ຈານເເຕຕໍ ວິຊຸຊຕີ.

ເເສຍຍຕາປີ ກິກໆເ ວ ໂຍ ເວຣ໌ ວເເທຍຍ “ອຸ່ ດູງາດາຣສຸສ ເເກູຈິມໍ ສຸຣ໌ ກຣິຕວາ ອຸປຣິມໍ ສຸຣ໌ ອາໂຣເປສສາມີ”ຕີ ຈານເເຕຕໍ ວິຊຸຊຕີ. ເເວເເມວ ໂຂ ກິກໆເ ວ ໂຍ ເວຣ໌ ວເເທຍຍ “ອຸ່ ທຸກໆ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອກິສເເມຈຈ ๕เปฯ ທຸກໆນິຣ໌ຫາມີນີ ປຸງີປທໍ ອຣິຍສຈຈໍ ຍຕາູດໍ ອກິສເເມຈຈ ສມມາ ທຸກໆສສນຸຕໍ ກຣິສສາມີ”ຕີ ຈານເເຕຕໍ ວິຊຸຊຕີ.

ຕສມາຕີເ ກິກໆເ ວ “อิทํ ทุกฺขນฺ”ติ โยโค กรณีย໌ ๕เปฯ “อຍံ ทุกฺขນິโรธคามีນී ปฏฺิปปทา”ติ โยโค กรณีย໌. ຈຕຸຕຸຕໍ.

๕. ວາລສຸຕຕ

[๑๑๑๕] ເອກໍ ສມຍ໌ ກດວາ ເວສາລິຍ໌ ວິຮຣຕີ ມາວາເເນ ດູງາດາຣສາລາຍ໌. ອຕ ໂຂ ອາຍສຸມາ ອານນ໌ໂທ ປຸພຸພຸນຸສມຍ໌ ນິວາເເສຕວາ ປຕຕຈິວຣມາຫາຍ ເວສາລີ໌ ປິຣຸທາຍ ປາວິສີ. ອທທສາ ໂຂ ອາຍສຸມາ ອານນ໌ໂທ ສມພຸເເລ ລິຈຈວິກຸມາຣເເກ ສນຸຈາດາເ ອຸປາສນ໌ ກໂຣເເຕ ທູຣ໌ໂຕວ ສຸຊຸເເມນ ຕາຸຸຈຈິຄຸເເປນ ອສນ໌ ອຕີປາເເຕເເນເເຕ ໂປງຊານຸໂປງຊ໌ ອວິຣາຈິຕ໌, ທິສຸວານສຸສ ເເຕທ໌ໂຫສີ “ສິກຸຊິຕາ ວຕີເເມ ລິຈຈວິກຸມາຣເເກ, ສຸສິກຸຊິຕາ ວຕີເເມ ລິຈຈວິກຸມາຣເເກ, ຍຕຣ ທີ ນາມ ທູຣ໌ໂຕວ ສຸຊຸເເມນ ຕາຸຸຈຈິຄຸເເປນ ອສນ໌ ອຕີປາເເຕສສນຸຕີ ໂປງຊານຸໂປງຊ໌ ອວິຣາຈິຕນຸ”ຕີ.

³³ ສີ.ອີ. ໂຍ ທີ ກິກໆເ

อด โข อายสุมมา อานนุโท เวสาลี ปิณฑทาย จริตวา ปจจมาตตัม ปิณฑปาตปฏิกุกนุโต
เยน ภควา เตนุปลสงฺกมึ, อุปลสงฺกมิตวา ภควนฺตํ อภิวาเทตวา เอกมนฺตํ นิสฺสีทิ, เอกมนฺตํ นิสฺสินฺโน โข
อายสุมมา อานนุโท ภควนฺตํ เอตทโวจ “อิธานํ ฆนฺเต ปุพฺพณฺหสมยํ นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรรมาทาย
เวสาลี ปิณฑทาย ปาวิสฺสี, อทฺทสฺสํ ชฺวานํ ฆนฺเต สมพฺพหุเล ลิจฺฉวิกรมารเก สนฺจาคาเร อุปาสนํ กโรนฺเต
ทฺูรโตว สฺขุเมน ตาฬฺฉฉิคฺคเพณ อสนํ อติปาเตนฺเต โปงฺขานูโปงฺขํ อวิราธิตํ, ทิสฺวาน เม เอตทโหสิ
“สิกฺขิตา วติเม ลิจฺฉวิกรมารกา, สฺสิกฺขิตา วติเม ลิจฺฉวิกรมารกา, ยตฺร หิ นาม ทฺูรโตว สฺขุเมน
ตาฬฺฉฉิคฺคเพณ อสนํ อติปาเตสฺสนฺติ โปงฺขานูโปงฺขํ อวิราธิตนฺ”ติ.

ตั้ง ก็ มณฺเณสิ อานนุท ? กตมํ นุ โข ทฺูกรตรํ วา ทฺูรภิสฺมภวตรํ วา ? โย ทฺูรโตว สฺขุเมน
ตาฬฺฉฉิคฺคเพณ อสนํ อติปาเตยฺย โปงฺขานูโปงฺขํ อวิราธิตํ, โย วา สตฺตตฺตา ภินฺนสฺส วาสสฺส โภภฺยิยา
โภภฺยิ ปฺปฏิวิชฺฌเมยฺยา”ติ. “เอตเทว ฆนฺเต ทฺูกรตรญฺเจว ทฺูรภิสฺมภวตรญฺจ, โย วา สตฺตตฺตา ภินฺนสฺส
วาสสฺส โภภฺยิยา โภภฺยิ ปฺปฏิวิชฺฌเมยฺยา”ติ. “อด โข อานนุท ทฺูปฺปฏิวิชฺฌตฺรํ ปฺปฏิวิชฺฌนฺติ, เย “อิทํ
ทฺูกฺขนฺ”ติ ยถาภฺูตํ ปฺปฏิวิชฺฌนฺติ ฯเปฯ “อຍံ ทฺูกฺขนฺนิโรธคามินී ปฺปฏิปทา”ติ ยถาภฺูตํ ปฺปฏิวิชฺฌนฺติ.

ตสฺมาติหานนุท “อิทํ ทฺูกฺขนฺ”ติ โยโค กรณฺเีย โย ฯเปฯ “อຍံ ทฺูกฺขนฺนิโรธคามินී ปฺปฏิปทา”ติ
โยโค กรณฺเียติ. ปญฺจมํ.

๖. อนุชการสูตต

[๑๑๑๖] อตฺถิ ภิกฺขเว โลกนฺตริกา อสฺมา อสฺสูตฺตา อนุชการา อนุชการติมิสฺสา, อตฺถมิเมสฺส
จฺนฺทิมสฺสูริยานํ เหวมฺหิทฺธิกานํ เหวมฺ มหานฺนุภาวานํ อากาย นานฺนุโภนฺตีติ.

เอวํ วุตฺเต อญฺเญตโร ภิกฺขุ ภควนฺตํ เอตทโวจ “มหา วต โส ฆนฺเต อนุชการโร, สฺมุห วต โส
ฆนฺเต อนุชการโร, อตฺถิ นุ โข ฆนฺเต เอตฺมฺหา อนุชการา อญฺเญ อนุชการโร มหฺนตฺตโร จ ภยानก
ตโร จา”ติ. อตฺถิ โข ภิกฺขุ เอตฺมฺหา อนุชการา อญฺเญ อนุชการโร มหฺนตฺตโร จ ภยानกตโร จาติ.

กตโม ปน ฆนฺเต เอตฺมฺหา อนุชการา อญฺเญ อนุชการโร มหฺนตฺตโร จ ภยานกตโร จาติ.
เย หิ เกจฺจิ ภิกฺขุ สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา “อิทํ ทฺูกฺขนฺ”ติ ยถาภฺูตํ นปฺปชานนฺติ ฯเปฯ “อຍံ
ทฺูกฺขนฺนิโรธคามินී ปฺปฏิปทา”ติ ยถาภฺูตํ นปฺปชานนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารេสฺส อภิริมนฺติ ฯเปฯ
อภิริตฺตา ฯเปฯ อภิสงฺขโรนฺติ ฯเปฯ อภิสงฺขริตฺวา ชาตฺนุชการมฺปิ ปปฺตฺนฺติ, ชฺรณฺุชการมฺปิ ปปฺตฺนฺติ,
มรณฺุชการมฺปิ ปปฺตฺนฺติ, โสภปริเทวทฺูกฺขนฺโทมนสฺสฺสฺยาสาสนฺุชการมฺปิ ปปฺตฺนฺติ. เต น ปริมุจฺจนฺติ
ชาตฺิยา ชฺราย มรณฺเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทฺูกฺเขหิ โทมนสฺสเสหิ อุปาयाเสหิ, น ปริมุจฺจนฺติ ทฺูกฺขนฺสูมาติ
วทามิ.

เย จ โข เกจฺจิ ภิกฺขุ สมณฺา วา พฺราหฺมณฺา วา “อิทํ ทฺูกฺขนฺ”ติ ยถาภฺูตํ ปชานนฺติ ฯเปฯ “อຍံ
ทฺูกฺขนฺนิโรธคามินී ปฺปฏิปทา”ติ ยถาภฺูตํ ปชานนฺติ. เต ชาตีสํวตฺตนิเกสฺส สงฺขารេสฺส นาทฺิรฺมนฺติ ฯเปฯ
อนภิริตฺตา ฯเปฯ นาทฺิรฺมฺสงฺขโรนฺติ ฯเปฯ อนนภิสงฺขริตฺวา ชาตฺนุชการมฺปิ น ปปฺตฺนฺติ, ชฺรณฺุชการมฺปิ น
ปปฺตฺนฺติ, มรณฺุชการมฺปิ น ปปฺตฺนฺติ, โสภปริเทวทฺูกฺขนฺโทมนสฺสฺสฺยาสาสนฺุชการมฺปิ น ปปฺตฺนฺติ. เต
ปริมุจฺจนฺติ ชาตฺิยา ชฺราย มรณฺเณน โสเกหิ ปริเทเวหิ ทฺูกฺเขหิ โทมนสฺสเสหิ อุปาयाเสหิ, ปริมุจฺจนฺติ
ทฺูกฺขนฺสูมาติ วทามิ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อํยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. ฉฺฏจํ.

๗. ปจฺมฉิคฺคพฺยคฺคสฺสตุต

[๑๑๑๗] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปุริโส มหาสมฺมุเท เอกจฺฉิคฺคพฺ ญคฺ ปกฺขิเปยฺย, ตตฺราปิสฺส กาโณ กจฺจโป, โส วสฺสสฺตสฺส วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน สฺก็ สฺก็ อุมฺมุชฺเชยฺย. ตํ ก็ มณฺเวถ ภิกฺขเว ? อปี นฺุโข กาโณ กจฺจโป วสฺสสฺตสฺส วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน สฺก็ สฺก็ อุมฺมุชฺชนฺโต อมฺมุสฺมี เอกจฺฉิคฺคพฺ ญคฺ คีวํ ปเวเสยฺยาติ. ยทิ นฺฺน ฆนฺเต กทาจิ กรหจิ ทึชฺสสฺ อทฺฐโน อจฺจเยนาติ.

ชิปฺปตฺรํ โข โส ภิกฺขเว กาโณ กจฺจโป วสฺสสฺตสฺส วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน สฺก็ สฺก็ อุมฺมุชฺชนฺโต อมฺมุสฺมี เอกจฺฉิคฺคพฺ ญคฺ คีวํ ปเวเสยฺย, น เตววาหํ ภิกฺขเว สฺก็ วิณีปาตคเตน พาเลน³⁴ มนฺุสฺสตุตํ วทามิ.

ตํ กิสฺส เหตุ ? น เหตุถ ภิกฺขเว อตฺถิ ฉมฺมจฺริยา สมจฺริยา กุสฺลกิริยา ปุณฺณกิริยา, อณฺณมณฺณชาทิกา เอตฺถ ภิกฺขเว วตฺตติ ทุพฺพลชาทิกา. ตํ กิสฺส เหตุ ? อทิฏฺจตุตา ภิกฺขเว จตฺนุนํ อริยสจฺจานํ. กตเมสํ จตฺนุนํ ? ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ๕เปฯ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อริยสจฺจสฺส.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อํยํ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียโยติ. สตฺตมํ.

๘. ทุตฺติยฉิคฺคพฺยคฺคสฺสตุต

[๑๑๑๘] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว อํยํ มหาปจฺวี เอกิทิกา อสฺส, ตตฺร ปุริโส เอกจฺฉิคฺคพฺ ญคฺ ปกฺขิเปยฺย, ตเมนํ ปุรฺตฺติโม วาโต ปจฺฉิเมน สํหเรยฺย. ปจฺฉิโม วาโต ปุรฺตฺติเมน สํหเรยฺย. อุตฺตโร วาโต ทกฺขิเณน สํหเรยฺย. ทกฺขิเณ วาโต อุตฺตเรน สํหเรยฺย. ตตฺรสฺส กาโณ กจฺจโป, โส วสฺสสฺตสฺส วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน สฺก็ สฺก็ อุมฺมุชฺเชยฺย. ตํ ก็ มณฺเวถ ภิกฺขเว ? อปี นฺุโข กาโณ กจฺจโป วสฺสสฺตสฺส วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน สฺก็ สฺก็ อุมฺมุชฺชนฺโต อมฺมุสฺมี เอกจฺฉิคฺคพฺ ญคฺ คีวํ ปเวเสยฺยาติ. อธิจฺจมิทํ ฆนฺเต, ยํ โส กาโณ กจฺจโป วสฺสสฺตสฺส วสฺสสฺตสฺส อจฺจเยน สฺก็ สฺก็ อุมฺมุชฺชนฺโต อมฺมุสฺมี เอกจฺฉิคฺคพฺ ญคฺ คีวํ ปเวเสยฺยาติ.

เอวํ อธิจฺจมิทํ ภิกฺขเว ยํ มนฺุสฺสตุตํ ลภติ, เอวํ อธิจฺจมิทํ ภิกฺขเว ยํ ตถาคโต โลก อฺปฺปชฺชติ อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, เอวํ อธิจฺจมิทํ ภิกฺขเว ยํ ตถาคตฺตปฺเวทิตฺโต ฉมฺมวินโย โลก ทิปฺปติ,³⁵ ตสฺสิทํ ภิกฺขเว มนฺุสฺสตุตํ ลภฺติ ตถาคโต จ โลก อฺปฺปนฺโน อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ, ตถาคตฺตปฺเวทิตฺโต จ ฉมฺมวินโย โลก ทิปฺปติ.

³⁴ ก. พหุเลว

³⁵ ฉ.ม. ทิปฺปติ

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. อฏฺฐมํ.

๙. ปจฺมสิเนรุปรพฺพตราชสฺสตุต

[๑๑๑๙] เสขฺยถาปี ภิกฺขเว บุริโส สิเนรุสฺส ปพฺพตราชสฺส สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุปนิกฺขิตฺเตยฺย. ตํ ก็ มนฺถถ ภิกฺขเว ? กตมํ นุ โข พหุตรํ ? ยา วา³⁶ สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุปนิกฺขิตฺตา, โย วา³⁷ สิเนรุปรพฺพตราชชาติ. เอตเทว ฆนฺเต พหุตรํ ยทิทํ สิเนรุปรพฺพตราชชา, อปฺปมตฺติกา สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุปนิกฺขิตฺตา, สงฺขมฺปิ น อุเปนฺติ อุปนฺธิมฺปิ น อุเปนฺติ กลภาคมฺปิ น อุเปนฺติ, สิเนรุปรพฺพตราชานํ อุปนฺธิยา สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อุปนิกฺขิตฺตาติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากสฺส ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคสฺส อภิสเมตาวินฺโน เอตเทว พหุตรํ ทุภฺชนํ, ยทิทํ ปริกฺชีณํ ปรียาทินฺนํ อปฺปมตฺตํ อวสิฏฺฐจฺจ, สงฺขมฺปิ น อุเปติ อุปนฺธิมฺปิ น อุเปติ กลภาคมฺปิ น อุเปติ, บุริมํ ทุภฺชนํ ปริกฺชีณํ ปรียาทินฺนํ อุปนฺธิยา, ยทิทํ สตุตทฺขตฺตฺปรมตฺตา. โย “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. นวมํ.

๑๐. ทุตฺยสิเนรุปรพฺพตราชสฺสตุต

[๑๑๒๐] เสขฺยถาปี ภิกฺขเว สิเนรุปรพฺพตราชายํ ปริกฺขยํ ปรียาทานํ คจฺเจยฺย จเปตฺวา สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา. ตํ ก็ มนฺถถ ภิกฺขเว ? กตมํ นุ โข พหุตรํ ? ยํ วา สิเนรุสฺส ปพฺพตราชสฺส ปริกฺชีณํ ปรียาทินฺนํ, ยา วา สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อวสิฏฺฐชาติ. เอตเทว ฆนฺเต พหุตรํ สิเนรุสฺส ปพฺพตราชสฺส, ยทิทํ ปริกฺชีณํ ปรียาทินฺนํ, อปฺปมตฺติกา สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อวสิฏฺฐชา, สงฺขมฺปิ น อุเปนฺติ อุปนฺธิมฺปิ น อุเปนฺติ กลภาคมฺปิ น อุเปนฺติ, สิเนรุสฺส ปพฺพตราชสฺส ปริกฺชีณํ ปรียาทินฺนํ อุปนฺธิยา สตุต มุคฺคมตฺติโย ปาสาณสภฺขรา อวสิฏฺฐชาติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากสฺส ทิฏฺฐิสมฺปนฺนสฺส ปุคฺคสฺส อภิสเมตาวินฺโน เอตเทว พหุตรํ ทุภฺชนํ, ยทิทํ ปริกฺชีณํ ปรียาทินฺนํ อปฺปมตฺตํ อวสิฏฺฐจฺจ, สงฺขมฺปิ น อุเปติ อุปนฺธิมฺปิ น อุเปติ กลภาคมฺปิ น อุเปติ, บุริมํ ทุภฺชนํ ปริกฺชีณํ ปรียาทินฺนํ อุปนฺธิยา, ยทิทํ สตุตทฺขตฺตฺปรมตฺตา. โย “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุภฺชนํ”ติ โยโค กรณียโย ๕เปฯ “อัยํ ทุภฺชนิโรธคามินี ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. ทสมํ.

ปฺปาตวคฺโค ปณฺจโม.

³⁶ อ.ก. ยา ๑

³⁷ อ.ก. โย ๑

ตสสุททานัน

จินุตา ปปาโต ปริฬาโห   ภูมฺ วาลนุทธการิน³⁸
 ฉิคคเพิน จ เทว วุตตา   สีเนรุ อปรเว ทเวติ.

๖. อภิสมยวคค

๑. นขสิขสุตต

[๑๑๒๑] อถ โข ภควา ปริตตํ นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ตํ ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? โย วายํ มยา ปริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโต, อຍံ วา มหาปจวี”ติ. เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ มหาปจวี, อปฺปมตฺตกายํ ภควตา ปริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโต, สงฺขมฺปิ น อฺุเปติ อฺุปนฺนิธมฺปิ น อฺุเปติ กลภาคมฺปิ น อฺุเปติ, มหาปจวี อฺุปนฺนิธาย ภควตา ปริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโตติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากสฺส ทิวฺจิสฺสมปฺนฺนสฺส ปุคฺคสฺส อภิสเมตาวินฺโน เอตเทว พหุตรํ ยทิตํ ปริกฺชีณํ ปริยาทินฺนํ, อปฺปมตฺตกํ อวสิฏฺฐจํ, สงฺขมฺปิ น อฺุเปติ อฺุปนฺนิธมฺปิ น อฺุเปติ กลภาคมฺปิ น อฺุเปติ, ฐุริมํ ทฺุภฺกฺขนฺนํ ปริกฺชีณํ ปริยาทินฺนํ อฺุปนฺนิธาย, ยทิตํ สตฺตกฺขตฺตุปรมฺมา. โย “อิทํ ทฺุภฺกฺขนฺ”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ ฯเปฯ “อยํ ทฺุภฺกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทา”ติ ยถาภูตํ ปชานาติ.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทฺุภฺกฺขนฺ”ติ โยโค กรณฺิโย ฯเปฯ “อยํ ทฺุภฺกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิปปทา”ติ โยโค กรณฺิโยติ. ปจฺมํ.

๒. โปกฺขรณฺิสฺสุตต

[๑๑๒๒] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว โปกฺขรณฺิ ปญฺญาสโยชนานิ อายาเมน ปญฺญาสโยชนานิ วิตถาเรน ปญฺญาสโยชนานิ อฺุพฺเพเธน ปุณฺเณ อฺุทกสฺส สมตฺติตฺติกา กากเปยฺยา, ตโต ฐุริโส กุสฺสคฺเคน อฺุทกํ อฺุทฺธเรยฺย. ตํ ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? ยํ วา กุสฺสคฺเคน อฺุพฺภตํ, ยํ วา โปกฺขรณฺิยา อฺุทกนฺฺติ. เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ โปกฺขรณฺิยา อฺุทกํ, อปฺปมตฺตกํ กุสฺสคฺเคน อฺุทกํ อฺุพฺภตํ, สงฺขมฺปิ น อฺุเปติ อฺุปนฺนิธมฺปิ น อฺุเปติ กลภาคมฺปิ น อฺุเปติ, โปกฺขรณฺิยา อฺุทกํ อฺุปนฺนิธาย กุสฺสคฺเคน อฺุทกํ อฺุพฺภตนฺฺติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากสฺส ฯเปฯ โยโค กรณฺิโยติ. ทฺุติยํ.

๓. ปจฺมสฺสเภาชฺชสุตต

[๑๑๒๓] เสยฺยถาปี ภิกฺขเว ยตฺถิมา มหานฺธิโย สฺสฺนฺนฺนฺติ สเมนฺฺติ. เสยฺยถิตํ : คงฺคา ยมฺุณา อจิริวตี สรฺภู มหฺิ, ตโต ฐุริโส เทว วา ตีณฺิ วา อฺุทกมฺุสิตานิ อฺุทฺธเรยฺย. ตํ ก็ มณฺเณถ ภิกฺขเว? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ? ยานิ เทว วา ตีณฺิ วา อฺุทกมฺุสิตานิ อฺุพฺภตานิ, ยํ วา สมเภาชฺชํ อฺุทกนฺฺติ. เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิตํ สมเภาชฺชํ อฺุทกํ, อปฺปมตฺตกานิ เทว วา ตีณฺิ วา อฺุทกมฺุสิตานิ อฺุพฺภตานิ, สงฺขมฺปิ

³⁸ อ.ม. วาลนุทธการโ ๑

น อุเปนฺติ อุปนิรมปิ น อุเปนฺติ กลภาคมปิ น อุเปนฺติ, สมฺเภชฺชํ อุทกํ อุปนิธาย เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ อุพฺภตานิ. เอมเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากฺสฺส ๗เปฯ โยโค กรณียติ. ตติยํ.

๔. ทุตฺติยสมฺเภชฺชสฺสุตฺต

[๑๑๒๔] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ยตฺถิมา มหानทฺธิโย สํสนฺทนต์ิ สเมนฺติ. เสยฺยถิทํ : คงฺคา ยมฺนา อจฺจรวตฺตี สรภู มหี, ตํ อุทกํ ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเฉยฺย จเปตฺวา เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ. ตํ ก็ มนฺวถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? ยํ วา สมฺเภชฺชอุทกํ ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ, ยานิ เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ อวสฺสิฏฺฐจฺานีติ. เอตเทว ฆนฺเต พหุตรํ สมฺเภชฺชอุทกํ, ยทิทํ ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ, อปฺปมตฺตกา นิ เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ อวสฺสิฏฺฐจฺานิ, สงฺขมปิ น อุเปนฺติ อุปนิรมปิ น อุเปนฺติ กลภาคมปิ น อุเปนฺติ, สมฺเภชฺชอุทกํ ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ อุปนิธาย เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ อวสฺสิฏฺฐจฺานีติ. เอมเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากฺสฺส ๗เปฯ โยโค กรณียติ. จตฺตถํ.

๕. ปจฺมมหาปจฺวีสฺสุตฺต

[๑๑๒๕] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปฺริโส มหาปจฺวียา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา อุปนิกฺขิเปยฺย. ตํ ก็ มนฺวถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? ยา วา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา อุปนิกฺขิตฺตา, อยํ วา มหาปจฺวีติ. เอตเทว ฆนฺเต พหุตรํ ยทิทํ มหาปจฺวี, อปฺปมตฺติกา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา อุปนิกฺขิตฺตา, สงฺขมปิ น อุเปนฺติ อุปนิรมปิ น อุเปนฺติ กลภาคมปิ น อุเปนฺติ, มหาปจฺวี อุปนิธาย สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา อุปนิกฺขิตฺตาติ. เอมเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากฺสฺส ๗เปฯ โยโค กรณียติ. ปญฺจมํ.

๖. ทุตฺติยมหาปจฺวีสฺสุตฺต

[๑๑๒๖] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว มหาปจฺวี ปริกฺขยํ ปริยาทานํ คจฺเฉยฺย จเปตฺวา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา. ตํ ก็ มนฺวถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? ยํ วา มหาปจฺวียา ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ, ยา วา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา อวสฺสิฏฺฐจฺาติ. เอตเทว ฆนฺเต พหุตรํ มหาปจฺวียา, ยทิทํ ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ, อปฺปมตฺติกา สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา อวสฺสิฏฺฐจฺา, สงฺขมปิ น อุเปนฺติ อุปนิรมปิ น อุเปนฺติ กลภาคมปิ น อุเปนฺติ, มหาปจฺวียา ปริกฺขีณํ ปริยาทินฺนํ อุปนิธาย สตฺต โกลฏจิมตฺติโย คฺุพิกา อวสฺสิฏฺฐจฺาติ. เอมเมว โข ภิกฺขเว อริยสวากฺสฺส ๗เปฯ โยโค กรณียติ. ฉฏฺฐํ.

๗. ปจฺมมหาสมฺมุทสฺสุตฺต

[๑๑๒๗] เสยฺยถาปิ ภิกฺขเว ปฺริโส มหาสมฺมุท^{๓๙} เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ อุทฺธเรยฺย.^{๔๐} ตํ ก็ มนฺวถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? ยานิ เทว วา ตีณิ วา อุทกมุสฺสิตานิ

^{๓๙} ฉ.ม. มหาสมฺมุทโต

^{๔๐} ฉ.ม. อุทฺธริตานิ

อุพททานิ, ยํ वा महासमुत्ते कुतन्ति. ऐतत्ते ऋते पृथुर्, यथिं महासमुत्ते कुतं, अप्रमत्तगानि तेव वा तीर्णि वा कुतकुसितानि कुपुगतानि, संखम्पि न कुपेन्ति कुपनिम्पि न कुपेन्ति गल्लकम्पि न कुपेन्ति, महासमुत्ते कुतं कुपनिचाय तेव वा तीर्णि वा कुतकुसितानि कुपुगतानि. ऐवमेव खि गिक्खवे अरियसवगसुस ँपेय योको करणीयेति. सत्तम्.

๘. ทุตियมหาสมุทต

[๑๑๒๘] เสยยถาปี गिक्खवे महासमुत्ते कुतं प्रिक्खयं⁴¹ प्रियातानं कुजेय्य जपेट्वा तेव वा तीर्णि वा कुतकुसितानि. तं गी मणुवठ गिक्खवे ? गत्तं नु खि पृथुर् ? यं वा महासमुत्ते कुतं प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि, यानि तेव वा तीर्णि वा कुतकुसितानि अवसिग्गुजाति. ऐतत्ते ऋते पृथुर् महासमुत्ते कुतं यथिं प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि, अप्रमत्तगानि तेव वा तीर्णि वा कुतकुसितानि अवसिग्गुजानि, संखम्पि न कुपेन्ति कुपनिम्पि न कुपेन्ति गल्लकम्पि न कुपेन्ति, महासमुत्ते कुतं प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि कुपनिचाय तेव वा तीर्णि वा कुतकुसितानि अवसिग्गुजाति. ऐवमेव खि गिक्खवे अरियसवगसुस ँपेय योको करणीयेति. अग्गम्.

๙. ปจมปพพตูปมสุต

[๑๑๒๙] เสยยถาปี गिक्खवे प्रुसि हिमवते पपुत्तरासुस สत्त สาสปมत्तिये ปासानุ สกขรา कुपนิग्गิเปย्य. तं गी मणुवठ गिक्खवे ? गत्तं नु खि पृथुर् ? या वा सत्त สาสปมत्तिये ปासानุสกขरा कुपनिग्गित्ता, อयं वा हिमवा पपुत्तराชาติ. ऐतत्ते ऋते पृथुर्, यथिं हिमवा पपुत्तराชา ? अप्रमत्तिका สत्त สาสปมत्तिये ปासानุสกขरा कुपนิग्गित्ता, संखम्पि न कुपेन्ति कुपनिम्पि न कुपेन्ति गल्लकम्पि न कुपेन्ति, हिमवत् पपुत्तरาचानं कुपนิचाय สत्त สาสปมत्तिये ปาसानุสกขरा कुपนิग्गित्ता. ऐवमेव खि गिक्खवे अरियसवगसुस ँपेय योको करणीयेति. नवम्.

๑๐. ทุตियปพพตูปมสุต

[๑๑๓๐] เสยยถาปี गिक्खवे हिमवा पपुत्तराชา प्रिक्खयं प्रियातानं कुजेय्य जपेट्वा สत्त สาสปมत्तिये ปासानุสกขरा. तं गी मणुवठ गिक्खवे ? गत्तं नु खि पृथुर् ? यं वा हिमवते पपुत्तरासुस प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि, या वा सत्त สาสปมत्तिये ปासानุสกขरा अवसिग्गुजाति. ऐतत्ते ऋते पृथुर् हिमवते पपुत्तरासुस, यथिं प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि, अप्रमत्तिका สत्त สาสปมत्तिये ปासानุสกขरा अवसिग्गुजा, संखम्पि न कुपेन्ति कुपनिम्पि न कुपेन्ति गल्लकम्पि न कुपेन्ति, हिमवते पपुत्तरासुस प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि, कुपนิचाय สत्त สาสปมत्तिये ปासानุสกขरा अवसिग्गुजा. ऐवमेव खि गिक्खवे अरियसवगसुस तिग्गिสมन्नसुस पुकुल्लसुส अगिสมेतาวिโน ऐतत्ते पृथुर् ทุกुं, यथिं प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि, अप्रमत्तกา अवसिग्गुजं, संखम्पि न कुपेति कुपनिम्पि न कुपेति गल्लकम्पि न कुपेति, प्रुริมं तुक्खกขण्हं प्रिक्खिणं प्रियातिन्नि कुपนิचाय, यथिं สत्तकुत्तुปรमत्ता. यो “อิं तुक्खण्ह”ติ यถาภูत् ปชานาति ँपेय “अयं तुक्खणिโรธคามिणी प्रुปฏิบัติ”ติ यถาภูत् ปชานाति.

⁴¹ ส.ก. มหาสุทโท ปริक्खยं

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณียเ อเปฯ “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิพทา”ติ โยโค กรณียติ. ทสฺมံ.

อภิสมยวคฺโค ฉฺญโจ.

ตสฺสุทฺทานํ

นขสิขา ปโกฺขรณิ

สมภชฺช อปเร ทฺเว

ปจฺวี เทว สฺมฺททา เทว

เทวมา จ ปพฺพตฺฐปมาติ.

๗. ปจฺมอามกณฺณเปยฺยาลวคฺค

๑. อณฺณตฺรสุตฺต

[๑๑๓๑] อถ โข ภควา ปฺริตตํ นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ตํ กิ มณฺณถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? โย วายํ มยา ปฺริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโต, อຍံ วา มหาปจฺวี”ติ. เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิทํ มหาปจฺวี, อปฺปมตฺตกา ยํ ภควตา ปฺริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโต, สงฺขมฺปิ น อฺเปติ อฺปนินฺมฺปิ น อฺเปติ กลภาคมฺปิ น อฺเปติ, มหาปจฺวี อฺปนินาย ภควตา ปฺริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโตติ. เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปมตฺตกา เต สตฺตา, เย มนฺุสฺเสสุ ปจฺจาชายนฺติ. อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย อณฺณตฺร มนฺุสฺเสหิ⁴² ปจฺจาชายนฺติ. ตํ กิสฺส เหตุ ? อทิฏฺจตฺตา ภิกฺขเว จตฺนํ อริยสจฺจจํ. กตเมสฺส จตฺนํ ? ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส อเปฯ ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺิพทาย อริยสจฺจสฺส.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนฺ”ติ โยโค กรณียเ อเปฯ “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินี ปฏฺิพทา”ติ โยโค กรณียติ. ปจฺมံ.

๒. ปจฺจนฺตสุตฺต

[๑๑๓๒] อถ โข ภควา ปฺริตตํ นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ตํ กิ มณฺณถ ภิกฺขเว ? กตมํ นฺุ โข พหุตรํ ? โย วายํ มยา ปฺริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโต, อຍံ วา มหาปจฺวี”ติ. เอตเทว ภนฺเต พหุตรํ ยทิทํ มหาปจฺวี, อปฺปมตฺตกา ยํ ภควตา ปฺริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโต, สงฺขมฺปิ น อฺเปติ อฺปนินฺมฺปิ น อฺเปติ กลภาคมฺปิ น อฺเปติ, มหาปจฺวี อฺปนินาย ภควตา ปฺริตฺโต นขสิขายํ ปัสฺสุ อาริเปโตติ.

เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปมตฺตกา เต สตฺตา, เย มชฺฐมิเมสุ ชนฺปะเทสุ ปจฺจาชายนฺติ, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย ปจฺจนฺติเมสุ ชนฺปะเทสุ ปจฺจาชายนฺติ อวิญฺญาตาเรสุ มิลกฺขุสุ⁴³ อเปฯ ทฺุติยํ.

⁴² อ. มนฺุสฺเสสุ

⁴³ ฉ.ม. ส.อ. มิลกฺขุ

๓. ปณฺญาสุตฺต

[๑๑๓๓] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, เย ปน อริเยน ปณฺญาจกฺขฺนา สมนฺนาคตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สุตฺตา, เย อวิชฺชาคตา สมฺมุพฺพา ๗เปฯ ตติยํ.

๔. สุราเมรยสุตฺต

[๑๑๓๔] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, ये สุราเมรยมฺชฺชปฺปมาทฺฐจฺานา ปฏฺิวีรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สุตฺตา, ये สุราเมรยมฺชฺชปฺปมาทฺฐจฺานา อปฏฺิวีรตา ๗เปฯ จตุตฺถํ.

๕. โฉทกสุตฺต

[๑๑๓๕] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, ये ถลชา, อถ โข เอเตว พหุตรา สุตฺตา, ये ฉุทกชา. ตํ กิสฺส เหตุ ๗เปฯ. ปญฺจมํ.

๖. มตฺเตยฺยสุตฺต

[๑๑๓๖] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, ये มตฺเตยฺยา, อถ โข เอเตว พหุตรา สุตฺตา, ये อมตฺเตยฺยา ๗เปฯ ฉฺฉจํ.

๗. เปตฺเตยฺยสุตฺต

[๑๑๓๗] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, ये เปตฺเตยฺยา, อถ โข เอเตว พหุตรา สุตฺตา, ये อเปตฺเตยฺยา ๗เปฯ สุตฺตมํ.

๘. สามณฺณสุตฺต

[๑๑๓๘] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, ये สามณฺณา, อถ โข เอเตว พหุตรา สุตฺตา, ये อสามณฺณา ๗เปฯ ฉฺฉจํ.

๙. พุรฺหมณฺณสุตฺต

[๑๑๓๙] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, ये พุรฺหมณฺณา, อถ โข เอเตว สุตฺตา, ये อพุรฺหมณฺณา ๗เปฯ นวมํ.

๑๐. ปจายิกสุตฺต

[๑๑๔๐] เอวเมว โข ภิกฺขเว อปฺปกา เต สุตฺตา, ये กุเลเชฏฺฐจฺापจายิโน, อถ โข เอเตว พหุตรา สุตฺตา, ये อกุเลเชฏฺฐจฺापจายิโนติ.⁴⁴ ทสมํ.

ปจฺมอามกธณฺณเปยฺยาลวคฺโค สุตฺตโม.

⁴⁴ ฉ.ม. สී.อิ. กุเล อเชฏฐจฺापจายิโนติ

ตสสุททาน์

อถนตตร ปจจันต์ ปถนถา
มตเตยยเปตเตยยา จาปี

สุธาเมรยโถทกา
สามถณั พุรหุมปจายิกนถิ.

๘. ทุตยอามกถถถเปยยาถวคค

๑. ปาถนาถิปาตสตุต

[๑๑๔๑] เถวเมว โช ภิกขเว อปปกา เต สตุตถา, เย ปาถนาถิปาตา ปฏิวีรตา, ถถ โช
เอเตว พหุตธา สตุตถา, เย ปาถนาถิปาตา อปปฏิวีรตา. ตั กิสส เหตุ ๗เปย ปจมี.

๒. อถินนาทานสตุต

[๑๑๔๒] เถวเมว โช ภิกขเว อปปกา เต สตุตถา, เย อถินนาทานา ปฏิวีรตา, ถถ โช
เอเตว พหุตธา สตุตถา, เย อถินนาทานา อปปฏิวีรตา ๗เปย ทุตยั.

๓. กามะสุมิจจาทสตุต

[๑๑๔๓] เถวเมว โช ภิกขเว อปปกา เต สตุตถา, เย กามะสุมิจจาทา ปฏิวีรตา, ถถ โช
เอเตว พหุตธา สตุตถา, เย กามะสุมิจจาทา อปปฏิวีรตา ๗เปย ตติยั.

๔. มุสาวาทสตุต

[๑๑๔๔] เถวเมว โช ภิกขเว อปปกา เต สตุตถา, เย มุสาวาทา ปฏิวีรตา, ถถ โช เอเตว
พหุตธา สตุตถา, เย มุสาวาทา อปปฏิวีรตา ๗เปย จตุตถั.

๕. เปสถถถสตุต

[๑๑๔๕] เถวเมว โช ภิกขเว อปปกา เต สตุตถา, เย ปิสถถถ วาจาย ปฏิวีรตา, ถถ โช
เอเตว พหุตธา สตุตถา, เย ปิสถถถ วาจาย อปปฏิวีรตา ๗เปย ปถจมี.

๖. ผรุสวาทสตุต

[๑๑๔๖] เถวเมว โช ภิกขเว อปปกา เต สตุตถา, เย ผรุสวาท วาจาย ปฏิวีรตา, ถถ โช
เอเตว พหุตธา สตุตถา, เย ผรุสวาท วาจาย อปปฏิวีรตา ๗เปย จฎฐั.

๗. สมถปถลาปสตุต

[๑๑๔๗] เถวเมว โช ภิกขเว อปปกา เต สตุตถา, เย สมถปถลาปา ปฏิวีรตา, ถถ โช
เอเตว พหุตธา สตุตถา, เย สมถปถลาปา อปปฏิวีรตา ๗เปย สตุตถมี.

๘. พืชคามสุดต

[๑๑๔๘] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย พืชคามภูตคามสมารมฺภา ปฏฺวิโรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย พืชคามภูตคามสมารมฺภา อปฺปฏฺวิโรตา ฯเปฯ อญฺจมํ.

๙. วิกาลโกชนสุดต

[๑๑๔๙] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย วิกาลโกชนา ปฏฺวิโรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย วิกาลโกชนา อปฺปฏฺวิโรตา ฯเปฯ นวมํ.

๑๐. คนฺธวิเลปนสุดต

[๑๑๕๐] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภู สนนฺจานา ปฏฺวิโรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย มาลาคนฺธวิเลปนธารณมณฺฑนวิภู สนนฺจานา อปฺปฏฺวิโรตา. ทสมํ.

ทฺติยอามกถญฺยเปยฺยาลวคฺโค อญฺจโม.

ตสฺสุทฺทานํ

ปาณํ อทินฺนํ กาเมสุ

มฺุสาวาทญฺจ เปสฺสญฺณํ

ผรุสํ สมฺมปฺปลาปํ

พีชญฺจ วิกาลํ คนฺธนฺติ.

๙. ตติยอามกถญฺยเปยฺยาลวคฺค

๑. นจฺจคิตฺตสุดต

[๑๑๕๑] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย นจฺจคิตฺตวาทิตฺตวิสุทฺทสฺสนา ปฏฺวิโรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย นจฺจคิตฺตวาทิตฺตวิสุทฺทสฺสนา อปฺปฏฺวิโรตา ฯเปฯ ปจฺจมํ.

๒. อจฺจาสยฺนสุดต

[๑๑๕๒] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย อจฺจาสยฺนมหาสยฺนา ปฏฺวิโรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย อจฺจาสยฺนมหาสยฺนา อปฺปฏฺวิโรตา ฯเปฯ ทฺติยํ.

๓. ชาตฺรปรชตฺตสุดต

[๑๑๕๓] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย ชาตฺรปรชตฺตปฏฺิคฺคหฺณา ปฏฺวิโรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย ชาตฺรปรชตฺตปฏฺิคฺคหฺณา อปฺปฏฺวิโรตา ฯเปฯ ตติยํ.

๔. อามกถญฺยสุดต

[๑๑๕๔] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย อามกถญฺยปฏฺิคฺคหฺณา ปฏฺวิโรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย อามกถญฺยปฏฺิคฺคหฺณา อปฺปฏฺวิโรตา ฯเปฯ จตฺตถํ.

๕. อามกัมมสูตร

[๑๑๕๕] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย อามกัมมปฏิคฺคหณา ปฏิวิรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย อามกัมมปฏิคฺคหณา อปฺปปฏิวิรตา ฯเปฯ ปญจมี.

๖. กุมาริกสูตร

[๑๑๕๖] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย อิตฺติกุมาริกปฏิคฺคหณา ปฏิวิรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย อิตฺติกุมาริกปฏิคฺคหณา อปฺปปฏิวิรตา ฯเปฯ ฉฏฺฐมี.

๗. ทาสีทาสสูตร

[๑๑๕๗] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย ทาสีทาสปฏิคฺคหณา ปฏิวิรตา, อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย ทาสีทาสปฏิคฺคหณา อปฺปปฏิวิรตา ฯเปฯ สตฺตมี.

๘. อเชฟกสูตร

[๑๑๕๘] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย อเชฟกปฏิคฺคหณา ปฏิวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย อเชฟกปฏิคฺคหณา อปฺปปฏิวิรตา ฯเปฯ อฏฺฐมี.

๙. กุกกุฏสูกรสูตร

[๑๑๕๙] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย กุกกุฏสูกรปฏิคฺคหณา ปฏิวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย กุกกุฏสูกรปฏิคฺคหณา อปฺปปฏิวิรตา ฯเปฯ นวมี.

๑๐. หตฺถิควสฺสสูตร

[๑๑๖๐] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย หตฺถิควสฺสพวปฏิคฺคหณา ปฏิวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย หตฺถิควสฺสพวปฏิคฺคหณา อปฺปปฏิวิรตา ฯเปฯ ทสมมี.

ตฺติยอามกธณฺเฑเปยฺยาลวคฺโค นวโม.

ตฺสสุทฺทานํ

นจฺจํ สยน์ รัชต์	ธณฺเฑ มํสํ กุมาริกา
ทาสี อเชฟกญฺเฆว	กุกกุฏสูกรหตฺถีตี.

๑๐. จตฺตฤตอามกธณฺเฑเปยฺยาลวคฺค

๑. เขตฺตวตฺตฤต

[๑๑๖๑] เอมเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตฺตา, เย เขตฺตวตฺตฤตปฏิคฺคหณา ปฏิวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตฺตา, เย เขตฺตวตฺตฤตปฏิคฺคหณา อปฺปปฏิวิรตา ฯเปฯ ปจฺจมี.

๒. กยวิกยสตุต

[๑๑๖๒] เอวเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตุตา, เย กยวิกยยา ปฏฺวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตุตา, เย กยวิกยยา อปฺปฏฺวิรตา ฯเปฯ ทฺติยํ.

๓. ทฺเตยฺยสตุต

[๑๑๖๓] เอวเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตุตา, เย ทฺเตยฺยปฺหิณคฺมนานุโยคา ปฏฺวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตุตา, เย ทฺเตยฺยปฺหิณคฺมนานุโยคา อปฺปฏฺวิรตา ฯเปฯ ตฺติยํ.

๔. ตฺลาภฺญสตุต

[๑๑๖๔] เอวเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตุตา, เย ตฺลาภฺญํสฺสภฺญมาภฺญา ปฏฺวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตุตา, เย ตฺลาภฺญํสฺสภฺญมาภฺญา อปฺปฏฺวิรตา ฯเปฯ จตุตฺถํ.

๕. อุกฺโกภฺนสตุต

[๑๑๖๕] เอวเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตุตา, เย อุกฺโกภฺนวณฺจนนิกตฺสวโยคา⁴⁵ ปฏฺวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตุตา, เย อุกฺโกภฺนวณฺจนนิกตฺสวโยคา อปฺปฏฺวิรตา ฯเปฯ ปณฺจมํ.

๖-๑๑. เจทนาทิสฺสตุต

[๑๑๖๖-๑๑๗๑] เอวเมว โข ภิกขเว อปฺปกา เต สตุตา, เย เจทฺนวณฺจนนวิปฺราโม สอาโลปฺสหาการา ปฏฺวิรตา. อถ โข เอเตว พหุตรา สตุตา, เย เจทฺนวณฺจนนวิปฺราโม สอาโลปฺสหาการา อปฺปฏฺวิรตา. ตํ กิสฺส เหตุ ? อทฺธิจฺจตุตา ภิกขเว จตุณฺนํ อริยสจฺจานํ. กตเมสํ จตุณฺนํ ? ทฺกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส ฯเปฯ ทฺกฺขนิโรธคามินิยา ปฏฺปิทาเย อริยสจฺจสฺส.

ตสมฺมาติห ภิกขเว “อิทํ ทฺกฺขนุ”ติ โยโค กรณฺนียे ฯเปฯ “อຍံ ทฺกฺขนฺโรธคามินิ ปฏฺปิทา”ติ โยโค กรณฺนียติ. เอกาทสฺมํ.

จตุตฺถอามกธฺมฺมเปยฺยาลวคฺโค ทสโม.

ตสฺสทฺทานํ

เขตฺตํ กายํ ทฺเตยฺยณฺจ
เจทฺนํ วณฺจนํ

ตฺลาภฺญํ อุกฺโกภฺนํ
วิปฺราโลปํ สหาสนฺติ.

⁴⁵ อ.ม. สී. ... สวโยคา

๑๑. ปณฺจคฺติเปยฺยาลวคฺค

๑. มนุสฺสจฺตนิรยสฺสุตต

[๑๑๗๒] อถ โข ภควา ปริตตํ นหฺสิชาຍံ ปိສူ อารโหเปตฺวา ภิกฺขุ อามนฺเตสิ “ตํ กิํ มณฺเณถ ภิกฺขเว ? กตมํ นุ โข พหุตรํ ? โย วายํ มยา ปริตฺโต นหฺสิชาຍံ ปิສူ อารโหปิโต, อຍံ วา มหาปจฺวี”ติ. “เอตເທວ ການເຕ ພຸດຣາ ສັຕຕາ, ອປປກາ ທເ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ມນຸສຸເສສຸ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ. ອຄ ໂຂ ເອເຕວ ພຸດຣາ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ນິຣເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ປຈມິ.

๒. มนุสฺสจฺตติรຈຸຈານສຸຕຕ

[๑๑๗๓] ເວເມວ ໂຂ ກິກຸເວ ອປປກາ ທເ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ມນຸສຸເສສຸ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ. ອຄ ໂຂ ເອເຕວ ພຸດຣາ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ຕິຣຈຸຈານໂຍນິຍາ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ທຸຕິຍິ.

๓. มนุสฺสจฺตເປຕຕິວິສຍສຸຕຕ

[๑๑๗๔] ເວເມວ ໂຂ ກິກຸເວ ອປປກາ ທເ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ມນຸສຸເສສຸ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ. ອຄ ໂຂ ເອເຕວ ພຸດຣາ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ເປຕຕິວິສເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ຕຕິຍິ.

๔-๕-๖. มนุสฺສจฺຕເທວນິຣຍາທິສຸຕຕ

[๑๑๗๕-๑๑๗๗] ເວເມວ ໂຂ ກິກຸເວ ອປປກາ ທເ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ເທເວສຸ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ. ອຄ ໂຂ ເອເຕວ ພຸດຣາ ສັຕຕາ, ເຍ ມນຸສຸສາ ຈຸຕາ ນິຣເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ຕິຣຈຸຈານໂຍນິຍາ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ເປຕຕິວິສເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ຈມຸຈິ.

๗-๘. ເທວຈຸຕິນິຣຍາທິສຸຕຕ

[๑๑๗๘-๑๑๘๐] ເວເມວ ໂຂ ກິກຸເວ ອປປກາ ທເ ສັຕຕາ, ເຍ ເທວາ ຈຸຕາ ເທເວສຸ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ. ອຄ ໂຂ ເອເຕວ ພຸດຣາ ສັຕຕາ, ເຍ ເທວາ ຈຸຕາ ນິຣເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ຕິຣຈຸຈານໂຍນິຍາ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ເປຕຕິວິສເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ນວມິ.

๑๐-๑๒. ເທວມນຸສຸສນິຣຍາທິສຸຕຕ

[๑๑๘๑-๑๑๘๓] ເວເມວ ໂຂ ກິກຸເວ ອປປກາ ທເ ສັຕຕາ, ເຍ ເທວາ ຈຸຕາ ມນຸສຸເສສຸ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ. ອຄ ໂຂ ເອເຕວ ພຸດຣາ ສັຕຕາ, ເຍ ເທວາ ຈຸຕາ ນິຣເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ຕິຣຈຸຈານໂຍນິຍາ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ເປຕຕິວິສເຍ ປຈຈາຊາຍນຸຕິ ຯເປ ທຸວາທສມິ.

เหตุ? อธิกฺขจตฺตา ภิกฺขเว จตฺนุํ อริยสจฺจานํ กตฺเมสํ จตฺนุํ ? ทุกฺขสฺส อริยสจฺจสฺส, ทุกฺขสมุทฺยสฺส อริยสจฺจสฺส, ทุกฺขนิโรธสฺส อริยสจฺจสฺส, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทา อริยสจฺจสฺส.

ตสฺมาติห ภิกฺขเว “อิทํ ทุกฺขนุ”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ ทุกฺขสมุทฺโย”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ ทุกฺขนิโรโธ”ติ โยโค กรณีย, “อຍံ ทุกฺขนิโรธคามินิ ปฏิปทา”ติ โยโค กรณียติ. อิทมโวจ ภควา. อตฺตมฺนา เต ภิกฺขู ภควโต ภาสิตํ อภินนฺหฺนฺติ. ตีสฺติมံ.

ปญฺจคฺติเปยฺยาลวคฺโค เอกาทสโม.

ตสฺสุทฺธานํ

มนุสฺสโต จุตฺตา ฉาปี	เทวา จุตฺตา นิรยโต
ติรจฺจานเปตฺติวิสยา	ตีสฺมตฺโต คตฺตวคฺโคติ.

สจฺจสํยุตฺตํ ทฺวาทสฺมံ.
มหาวคฺโค ปญฺจโม.

ตสฺสุทฺธานํ

มคฺคโพชฺฌมฺงคํ สติยา	อินฺทริยํ สมฺมปฺปชานํ
พลิตฺธิปาทานุรฺรทฺธา	ฉานานาปานสํยุตํ
โสตาปตฺติ สจฺจญฺจาติ	เทสิตานิ สยมฺภฺนา
มหาวารวคฺคณาเมน	วิสฺสุตานิ ทฺวาทสฺสาติ.

มหาวารวคฺคสํยุตฺตํ สมตฺตํ.
